YAŞLI ADAM VE DENİZ

HEMINGWAY

İLYA

YAŞLI ADAM VE DENİZ

ERNEST HEMINGWAY

İLYA YAYINEVİ

İLYA
EDEBİYAT DİZİSİ

Birinci Basım
2002-İzmir

ISBN : 975-8631-47-0

Yapım
İLYA AJANS

Baskı
İLYA MATBAASI

İLYA BASIM YAYIN VE ÖZEL EĞT.HİZ.
SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
MERKEZ: İnönü Cad. No:623/2
Tel:232 246 69 20 Hatay/İZMİR
ŞUBE:1145/7 Sok. Uzbek 1 İşhanı No:2/G
Tel:232 449 66 11 Yenişehir/İZMİR

Ernest HEMINGWAY

YAŞLI ADAM VE DENİZ

Çeviren
Mehmet BURSALI

İLYA

Charlie Scribner

ile

Max Perkins için

Gulf Stream'de bir sandalla yalnız başına avlanan yaşlı bir adamdı; bir tek balık bile tutmayalı seksen dört gün oluyordu. İlk kırk gün bir de çocuk vardı yanında. Ama balıksız geçen kırk gün sonunda, çocuğun ailesi, yaşlı adamın artık düpedüz **salao**, kör talihli, olduğunu söylemişti; çocuk da, onların isteğine uyup daha birinci haftada üç tane kocaman balık tutan bir başka tekneye geçmişti. Yaşlı adamın her gün boş sandalıyla döndüğünü gördükçe üzülüyordu çocuk, oltaları, ya da sereni, zıpkını, direğe dolanmış yelkeni taşımak için hep yardıma koşuyordu. Un çuvallarıyla yamanmıştı yelken; açılınca, kesin bir yenilginin bayrağına benziyordu.

Yaşlı adam zayıftı, kavruktu, ensesinde derin kırışıklıklar vardı. Yanakları, güneşin tropik denizlerde yansımasından doğan deri hastalığının kahverengi lekeleriyle kaplıydı. Şakaklarından çenesine kadar iniyordu lekeler; ellerinde, ağır balıklar çekmekten açılmış derin yara izleri vardı. Ama hiçbiri yeni değildi bu izlerin. Balıksız bir çölün çatlakları kadar eskiydiler.

Her şeyi ihtiyardı balıkçının –yenilgi nedir bilmeyen, neşeli, deniz rengi gözlerinden başka.

Sandalın yanaştığı kıyıya tırmanırlarken, "Santiago," dedi çocuk. "Seninle gelebilirim istersen. Biraz para yaptık."

Balık tutmayı yaşlı adam öğretmişti çocuğa; çocuk onu seviyordu.

"Olmaz," dedi yaşlı adam. "Talihi açık bir teknedesin şimdi. Orada kal."

"Ama unutma, hani seksen yedi gün hiç balık tutamamıştın da sonra üç hafta boyunca her gün koca koca balıklar tutmuştuk."

"Unutur muyum," dedi yaşlı adam. "Biliyorum, güvensizlik yüzünden ayrılmadın benden."

"Babam ayırdı. Ben çocuğum, onun sözünü dinlemem gerek."

"Biliyorum," dedi yaşlı adam. "Yanlış bir şey değil ki bu."

"Pek inancı yok onun."

"Yok," dedi yaşlı adam. "Ama bizim var. Öyle değil mi?"

"Evet," dedi çocuk. "Sana bir bira ısmarlayabilir miyim Terrace'da? Bunları sonra götürürüz."

"Niye olmasın?" dedi yaşlı adam. "İki balıkçı arasında."

Terrace'de oturdular, balıkçıların çoğu alay ettiler yaşlı adamla, yaşlı adam kızmadı. Ötekiler, yaşlı balıkçılardan

bazıları, ona baktılar, üzgündüler. Ama belli etmiyorlardı üzüntülerini; akıntılardan, olta attıkları derinliklerden, iyi giden havalardan, başlarından geçenlerden söz açıyorlardı incelikle. O günün başarılı balıkçıları dönmüşlerdi bile, yakaladıkları marlini karaya çekip iki kalasın üstüne boylu boyunca uzatmışlardı; birer adam kalasların ucuna yapışmış, Havana'daki pazara gidecek buz kamyonunu beklemek için balıkhaneye götürüyorlardı balığı. Köpekbalığı yakalayanlar da, avlarını koyun öteki yanındaki fabrikaya taşımışlardı; balıklar taşların üstüne yatırılarak parçalanırdı, orada, ciğerleri çıkarılır, kanatları kesilir, derileri yüzülür, tuzlanmak için dilimlere ayrılırdı.

Rüzgar gündoğusunda estiği zamanlar fabrikadan bir koku yayılırdı limana; ama bugün belli belirsiz duyuluyordu koku, rüzgar hafif bir poyraza çevirmiş, sonra da kesilmişti, Terrace güzeldi, güneşliydi.

"Santiago," dedi çocuk.

"Evet," dedi yaşlı adam. Bardağını eline almış, yıllar öncesini düşünüyordu.

"Çıkıp yarın için sardalya alayım mı sana?"

"İstemem. Git beyzbol oyna. Kürek çebiliyorum hâlâ, Rogelio ağı atar."

"Almak istiyorum ama. Madem seninle balığa çıkamıyorum, bari bir yardımım dokunsun."

"Bira ısmarladın ya," dedi yaşlı adam. "Koca adam oldun sayılır."

"Beni sandalına ilk aldığında kaç yaşındaydım?"

"Beş: O balığı çektiğimizde sandalı az kalsın parçalayacaktı, sen de az kalsın ölüyordun. Hatırlıyor musun?"

"Kuyruk atışını, çırpınışını, tahtaların kırılışını, sopa seslerini hep hatırlıyorum. Islak halatların yanına, sandalın burnuna fırlatmıştın beni, hatırlıyorum, bütün tekne sarsılıyordu, sen de ağaç keser gibi sopayla durmadan vuruyordun ona, her yanım taze kan kokusuna bulanmıştı."

"Sahiden hatırlıyor musun bunları, yoksa sonradan ben mi anlattım?"

"İlk çıkışımızdan beri her şeyi hatırlıyorum."

Yaşlı adam, güneş yanığı, güvenli, sevgi dolu gözleriyle çocuğa baktı.

"Benim oğlum olsaydın yanıma alırdım seni, bir kumar oynardım," dedi. "Ama ananla babanın oğlusun, hem sonra kısmeti açık bir teknedesin."

"Gidip sardalya getireyim mi? Dört tane de yem var, nerede olduğunu biliyorum."

"Bende bugünden kalanlar duruyor. Kutuya koyup tuza yatırdım."

"Dört tane taze getireyim."

"Bir tane," dedi yaşlı adam. Umudunu da, güvenini de hiç kaybetmemişti. Ama tazelenmişlerdi şimdi, rüzgarın çıkıvermesi gibi.

"İki," dedi çocuk.

"İki," diye kabullendi yaşlı adam. "Çalmadın ya?"

"İstesem çalardım," dedi çocuk. "Ama satın aldım bunları."

"Sağol," dedi yaşlı adam. İyilikle karşılaştığında şaşırmayacak kadar saftı. Ama biliyordu iyilikle karşılaştığını; bunun ayıp olmadığını, insanı küçültmeyeceğini de biliyordu.

"Bu akıntıyla iyi bir gün olacak yarın," dedi.

"Nereye gidiyorsun?" diye sordu çocuk.

"Rüzgar dönünce gelebileceğim kadar uzağa. Hava aydınlanmadan çıkmak istiyorum."

"Ben de uzaklara götürmeye çalışırım onu," dedi çocuk. "Büyük bir şey yakalarsan yardımına koşarız."

"Uzaklarda avlanmayı sevmez ki."

"Sevmez," dedi çocuk. "Ama onun göremediği bir şey görürüm, balık kokusu almış bir kuş filan; yunus peşine düşmesini sağlarım."

"O kadar kötü mü gözleri?"

"Neredeyse kör."

"Garip," dedi yaşlı adam. "Kaplumbağa avına çıkmazdı hiç. Adamın gözlerini bu iş bozar."

"Ama sen yıllarca Mosquito Kıyısı'nda kaplumbağa avına çıktın, gözlerin de sapasağlam."

"Ben garip ihtiyarın biriyim."

"Ama koca bir balıkla başedecek kadar güçlü müsün şimdi?"

"Güçlüyüm sanıyorum. Hem bu işin bir sürü hilesi vardır."

"Eşyaları eve götürelim," dedi çocuk. "Ben de ağı alıp sardalya peşine düşeyim."

Takımları sandaldan aldılar. Yaşlı adam omuzunda taşıyordu direği, çocuk da içinde birbirine dolanmış, sımsıkı örülü ipler bulunan tahta kutuyu, kancayı, zıpkınla sapını almıştı. Sandala çekilen büyük balıklara vurmak için kullanılan sopayla yem kutusu teknenin kıçındaydı. Kimse çalmazdı yaşlı adamın eşyalarını, ama kırağı yüzünden yelkenle kalın ipleri eve götürmek doğru olurdu; yaşlı adam biliyordu, yerlilerin hiçbiri çalmazdı onun eşyalarını, ama bir sandalda bırakılan kancayla zıpkın gereksiz kışkırtmalara yol açabilirdi.

Yaşlı adamın kulübesine giden yolu birlikte tırmandılar; açık kapıdan girdiler. Yaşlı adam, çevresine yelken dolanmış direği duvara dayadı; çocuk da kutuyla öteki eşyaları yere, direğin yanına bıraktı. Direk, kulübenin odalarından biri kadar uzundu neredeyse. Kulübe, **guano** denilen bir cins palmiyenin sert dallarından yapılmıştı; içinde bir yatak, bir masa, bir iskemle, bir de toprak yerin üstünde kömürle yemek pişirmek için bir ocak vardı. Düzleşmiş, birbirine girmiş, sert guano yapraklarından yapılma kahverengi duvarda Kutsal İsa ile Cobre Meryemi'nin renkli iki resmi asılıydı. Karısı bırakmıştı bunları. Bir zamanlar karısının da soluk bir resmi dururdu duvarda;

ama ona baktıkça kendini pek yalnız bulduğu için resmi indirip köşedeki rafa, temiz gömleğinin altına koymuştu.

"Ne diyeceksin?" diye sordu çocuk.

"Bir tabak balıklı pilavım var. İster misin biraz?"

"İstemem. Evde yiyeceğim. Ateşi yakayım mı?"

"Yok. Ben sonra yakarım. Belki de soğuk yerim."

"Ağı alabilir miyim?"

"Tabii."

Ağ yoktu aslında, onu sattıkları günü unutmamıştı. Ama her gün böyle kandırırlardı kendilerini. Ne pilav vardı, ne de balık; çocuk bunu da biliyordu.

"Seksen beş uğurlu sayıdır," dedi yaşlı adam. "Bir de bakarsın, yarın beş yüz kiloluk koca bir balık getirmişim."

"Ağı alıp sardalyaya çıkayım ben. Kapıda oturup güneşlenecek misin?"

"Evet. Dünkü gazete var, beyzbol haberlerini okurum."

Çocuk, dünkü gazetenin de bir masal olup olmadığını bilmiyordu. Ama yaşlı adam yatağının altından gazeteyi çıkardı.

"**Bodega**'da Perico verdi," diye açıkladı.

"Sardalya tutar tutmaz gelirim. Seninkileri de, benimkileri de buza koyarım; sabah olunca paylaşırız. Dönünce beyzbolu anlatırsın."

"Yankee yenilmez."

"Ama Indias of Cleveland'dan korkarım ben."

"Yankee'ye güven oğlum. Büyük DiMaggio'yu düşünsene."

"Ben hem Tigers of Detroit'ten, hem de Indians of Cleveland'dan korkarım."

"Neredeyse Reds of Cincinatti'yle White Sox of Chicago'dan da korkacaksın."

"Sen duruma bir göz at da dönünce anlatırsın."

"Sonu seksen beşle biten bir piyango bileti alsak mı dersin? Yarın seksen beşinci gün."

"Alalım istersen," dedi çocuk. "Ama senin seksen yedilik büyük rekorundan ne haber?"

"İki kere olmaz. Seksen beşli bir bilet bulabilir misin?"

"Ismarlarım."

"Tam olsun. İkibuçuk dolarlık. Parayı kimden alacağız?"

"Orası kolay. İkibuçuk dolar borç alacak birini nasıl olsa bulurum."

"Ben de bulurum belki. Ama borç almamaya bakarım ben. Önce borç alırsın. Sonra da dilenmeye başlarsın."

"Üzülme ihtiyar," dedi çocuk. "Unutma eylüldeyiz."

"Büyük balıkların geldiği ay," dedi yaşlı adam. "Ma-

yısta kim olsa balık tutar."

"Ben sardalyaya çıkıyorum," dedi çocuk.

Çocuk döndüğünde, yaşlı adam iskemlede uyumaktaydı, güneş batmıştı. Çocuk, yatağın üstündeki asker battaniyesini alıp iskemlenin arkasına, yaşlı adamın sırtına örttü. Garip omuzlardı bunlar, ihtiyar ama güçlüydüler; boynu da güçlüydü yaşlı adamın, başını önüne eğip uyuduğu zamanlarda kırışıklıklar pek belli olmuyordu. Yamana yamana yekene dönmüştü gömleği; yamalar, değişik ölçülerde solmuştu güneşten. Yaşlı adamın başı çok ihtiyardı, gözleri kapalıyken yüzünde hayat belirtisi yoktu. Dizlerinin üstünde duruyordu gazete; kolunun ağırlığı yüzünden, akşam rüzgarında kımıldamıyordu bile. Ayakları çıplaktı.

Onu orada bırakıp gitti çocuk, döndüğünde yaşlı adam hâlâ uyumaktaydı.

"Uyan ihtiyar," dedi çocuk; elini yaşlı adamın dizine koydu.

Yaşlı adam gözlerini açtı; uzaklardan, uzun bir yoldan geliyor gibiydi bir an. Sonra gülümsedi.

"Ne getirdin?" diye sordu.

"Yemek," dedi çocuk. "Yemek yiyeceğiz."

"Ben pek acıkmadım."

"Hadi ye. Aç karnına balık tutulmaz."

Yaşlı adam ayağa kalkıp gazeteyi katlayarak, "Ben

tutarım," dedi. Sonra battaniyeyi katlamaya başladı.

"Battaniye sırtında kalsın," dedi çocuk. "Ben sağ oldukça aç karnına balığa çıkmayacaksın."

"Öyleyse uzun ömürlü olmaya bak, kendine de dikkat et," dedi yaşlı adam. "Ne yiyoruz?"

"Kuru fasulye, pilav, muz kızartması, biraz da yahni."

Çocuk, iki gözlü bir sefertasıyla Terrace'dan getirmişti bunları. Cebinde de, kağıt peçetelere sarılı birer bıçak, birer çatal, birer de kaşık vardı.

"Kim verdi bunları sana?"

"Martin. Sahibi."

"Görünce bir teşekkür edeyim."

"Ben ettim bile," dedi çocuk. "Senin teşekkür etmene gerek yok."

"Büyük bir balığın karın etlerini ona veririm ben de," dedi yaşlı adam. "Daha önce de yaptı mı bu işi?"

"Galiba."

"Karın etleri az gelir öyleyse, daha çok veririm. Baksana, bizi düşünüyor."

"İki de bira yolladı."

"En çok kutu birasını severim."

"Biliyorum. Ama bunlar şişede, Hatuey birası, şişeleri de geri götüreceğim."

"Sağol," dedi yaşlı adam. "Yesek mi?"

Usulca, "Ben de bunu söylüyorum ya," dedi çocuk. "Sen hazır oluncaya kadar sefertasını açmak istemedim."

"Ben hazırım," dedi yaşlı adam. Ellerimi de yıkadım."

"Nerede yıkadın? diye düşündü çocuk. Köyün suyu iki sokak aşağıda. Su bulundurmalıyım burada, diye düşündü çocuk, sabun, bir de güzel havlu. Niye bu kadar düşüncesizim? Bir başka gömlek, kış için bir ceket, bir çift kundura, bir battaniye daha getirmeliyim.

"Senin yahni pek güzel," dedi yaşlı adam.

"Beyzbolu anlatsana," dedi çocuk.

Yaşlı adam, mutlulukla "Amerikan liginde Yankee başta," dedi. "Dedim ya."

"Bugünkü maçı kaybetmişler."

"Zararı yok. Büyük DiMaggio yine formunda."

"Takımda başka oyuncular da var."

"Tabii. Ama oyunu o etkiliyor. Öteki ligde, Brooklyn' le Philadelphia arasında Brooklyn'i tutarım ben. Ama Dick Sisler'i düşünüyorum bazen, eski staddaki o büyük vuruşlarını."

"O vuruşlar gibisi yoktu. Topu onun kadar uzağa vuranını hiç görmedim."

"Hatırlıyor musun, Terrace'a gelirdi. Balığa götürmek istemiştim onu, ama söylemeye çekinmiştim. Hani sana söylemiştim sen söyle diye, sen de çekinmiştin."

"Biliyorum. Ne fırsat kaçırmışız. Belki gelirdi bizim-

le. Bu da bize ömrümüz boyunca yeterdi."

"Büyük DiMaggio'yu balığa götürmek isterdim," dedi yaşlı adam. "Babası balıkçıymış diyorlar. Belki bizim gibi yoksuldu o da, anlayışlı davranırdı."

"Büyük Sisler'in babası hiç yoksulluk çekmemiş, benim yaşımdayken, babası, birinci ligde oynuyormuş."

"Ben senin yaşındayken, Afrika'ya giden külüstür bir teknede miçoluk yapardım; akşamları aslanları görürdüm kıyılarda."

"Biliyorum. Anlatmıştın."

"Afrika'dan mı konuşsak, beyzboldan mı?"

"Beyzbol daha iyi," dedi çocuk. "Büyük John. J. McGraw'u anlat bana." J. yerine **Jota** dedi.

"Eskiden Terrace'a o da gelirdi bazen. Ama kaba, küfürbaz bir adamdı, içti mi çekilmezdi. Kafasını beyzbol kadar atlara da takmıştı. Hep yarış listeleri bulunurdu cebinde; telefonda konuşurken de sık sık atların adlarını söylerdi."

"Büyük bir menajerdi," dedi çocuk. "Babama kalırsa en büyük menajer oymuş."

"Buraya en çok o geldiği için olacak," dedi yaşlı adam. "Durocher de her yıl buraya gelmeye devam etseydi baban ona en büyük menajer derdi."

"En büyük menajer kim aslında. Luque mi, Mike Gonzalez mi?"

"Bana kalırsa ikisi de bir."

"En iyi balıkçı da sensin."

"Değilim. Daha iyileri var."

"**Qué va**," dedi çocuk. "Bir sürü iyi balıkçı var, birkaç tane de büyük balıkçı var. Ama sen bir tanesin."

"Sağol. Sevindiriyorsun beni. Dilerim, koca bir balık çıkmaz da karşıma, seni yanıltmam."

"Dediğin gibi hâlâ güçlüysen bütün balıklar vızgelir sana."

"Belki de sandığım kadar güçlü değilimdir," dedi yaşlı adam. "Ama bu işin hilelerini bilirim, üstelik inatçıyımdır da."

"En iyisi, sen yat şimdi, sabahleyin dipdiri kalkarsın. Ben bunları Terrace'a götürürüm."

"İyi geceler öyleyse. Sabahleyin uyandırırım seni."

"Sen benim çalar saatimsin," dedi çocuk.

"Benim çalar saatim de yaşımdır," dedi yaşlı adam. "Yaşlı adamlar niye erkenden uyanırlar? Daha uzun bir gün geçermek için mi?"

"Bilmem," dedi çocuk. "Bütün bildiğim, çocukların geç vakte kadar mışıl mışıl uyuduğu."

"Unutmam," dedi yaşlı adam. "Tam zamanında uyandırırım seni."

"Beni onun uyandırması hoşuma gitmiyor. Küçük dü-

şüyorum gibi geliyor bana."

"Biliyorum."

"İyi uyu ihtiyar."

Çocuk çıkıp gitti. Masada ışık yakmadan yemişlerdi yemeklerini, yaşlı adam pantalonunun çıkarıp karanlıkta girdi yatağa. Pantalonunu yastık gibi katlayıp arasına gazeteyi koydu. Battaniyeye sarınıp somyanın yaylarını örten öteki eski gazetelerin üstünde uyudu.

Kısa zamanda uykuya dalmıştı, çocukken gittiği Afrika'yı gördü rüyasında, altın sarısı, uzun kumsalları, beyaz, o kadar beyaz ki insanın gözünü acıtan kumsalları, yüce burunları, kahverengi, büyük dağları gördü. Her gece o kıyıda yaşıyordu şimdi, rüyalarında dalgaların gürültüsünü duyuyor, yerli kayıklarının gelişini görüyordu. Uyurken, güvertedeki katranla üstüpü kokusu geliyordu burnuna, sabahları karadan esen rüzgarın getirdiği Afrika kokusu geliyordu.

Genellikle, karadan esen rüzgarın kokusunu duyunca uyanır, gidip çocuğu uyandırmak için giyinirdi. Ama bu gece rüzgarın kokusunu çok erken duydu, rüyasında biliyordu, erken olduğunu, denizden yükselen Adalar'ın beyaz doruklarını görmek için rüyasını sürdürdü, sonra da Kanarya Adaları'nın değişik limanlarını, gemilerin demirlediği rıhtımlarını gördü.

Artık fırtınalar görmüyordu rüyasında, kadınları, büyük olayları, büyük balıkları, kavgaları, güç denemelerini, yarışmalarını, karısını da görmez olmuştu. Sadece yerleri görüyordu artık, bir de kumsaldaki aslanları. Alacakaranlıkta kedi yavruları gibi oynuyorlardı, çocuğu sever gibi seviyordu onları. Çocuğu hiç görmüyordu. Uyandı, açık kapıdan dışarıya, aya baktı, pantalonunu alıp giydi. Sabah serinliğiyle titriyordu. Ama titreye titreye ısınacaktı, biliyordu, kürek çekecekti birazdan.

Çocuğun oturduğu evin kapısı kilitli değildi, yaşlı adam kapıyı açıp çıplak ayaklarıyla sessizce içeri girdi. Çocuk, ilk odadaki bir şiltede uyuyordu; yaşlı adam, solmakta olan ayın ışığında açık seçik görebiliyordu onu. Ayaklarından birini tuttu usulca, çocuk uyanıncaya, dönüp kendisine bakıncaya kadar da bırakmadı. Başını salladı yaşlı adam, çocuk da yatağın yanındaki iskemlede duran pantalonunu alıp bacaklarına geçirdi.

Yaşlı adam kapıdan çıktı, arkasından da çocuk. Uykuluydu, yaşlı adam kolunu omuzlarına attı onun, "Bağışla," dedi.

"**Que va**," dedi çocuk, "Madem erkeğiz."

Yaşlı adamın kulübesine inen yolu tuttular, yol boyunca yalınayak adamlar gidip geliyordu karanlıkta, teknelerinin direklerini taşıyorlardı.

Yaşlı adamın kulübesine varınca, çocuk sepetteki olta takımlarını, zıpkını, kancayı aldı; yaşlı adam da çevresine yelken sarılı direği omuzladı.

"Kahve içer misin?" diye sordu çocuk.

"Önce şu takımları tekneye atalım da sonra içeriz."

Balıkçılar için sabahleyin erkenden açılan bir yerde süt tozu kutularından kahve içtiler.

"Nasıl uyudun ihtiyar?" diye sordu çocuk. Uykusundan ayrılmak zordu doğrusu, ama yavaş yavaş uyanıyordu.

"Çok iyi uyudum, Manolin," dedi yaşlı adam. "Bugün kendime güvenim var."

"Benim de," dedi çocuk. "Gidip senin sardalyalarla benimkileri alayım, senin taze yemleri de. Bizim takımları o getiriyor. Kimseye bir şey taşıtmaz."

"Başkayız," dedi yaşlı adam. "Beş yaşındayken bile bir şeyler taşıtırdım sana."

"Biliyorum," dedi çocuk. "Şimdi dönerim. Bir kahve daha iç. Burada parasını sonra versek de olur."

Çıplak ayaklarıyla mercan taşlarına basarak yemlerin saklandığı buzhaneye gitti.

Yaşlı adam ağır ağır içti kahvesini. Bütün gün başka bir şey koymayacaktı ağzına, kahveyi içmesi gerektiğini biliyordu. Yemek yemek uzun süredir sıkıyordu onu, yanına yiyecek almıyordu bu yüzden. Teknenin başında bir şişe su bulunduruyordu, o kadar, bütün gün başka bir şeye ihtiyacı yoktu.

Çocuk sardalyalarla, gazete kağıdına sarılı iki yemle dönmüştü şimdi; ayaklarının altında çakıllı kumları duyarak, tekneye gittiler, kaldırıp suya indirdiler onu.

"Rastgele ihtiyar."

"Rastgele," dedi yaşlı adam. Küreklerin ip halkalarını ıskarmozlara geçirdi, öne doğru eğildi sonra, limandan çıkmak için karanlıkta kürek çekmeye başladı. Kumsalın başka yerlerinden de denize açılan sandallar vardı, ay tepelerin arkasına indiği için göremiyordu onları, ama küreklerin şıpırtılarını duyuyordu.

Arasıra biri bir şeyler söylüyordu teknelerin birinde. Ama sandalların çoğundan ses çıkmıyordu, kürek şıpırtılarından başka. Limanın ağzına gelince dağıldılar, balık bulma umuduyla her biri bir başka yerine açıldı okyanusun. Yaşlı adam uzaklara gideceğini biliyordu, toprağın kokusunu arkalarda bırakarak okyanusun dupduru sabah kokusuna doğru kürek çekti. Balıkçıların büyük kuyu dedikleri yerden geçerken Gulf yosunlarının fosforlu ışıltısını gördü suda; su yedi yüz kulaç derinleşiverdiği için büyük kuyu denirdi buraya, akıntılar okyanusun dibindeki dik duvarlara çarparak girdaba dönüştüğü için, her çeşit balık bulunurdu. Burada yem balıkları ve karides yatakları vardı, derin çukurlarda mürekkepbalıkları da olurdu bazen, geceleri yukarıya, su yüzüne yakın yerlere çıkarlar, başıboş balıklara yakalanırlardı.

Yaşlı adam sabahın gelişini duyuyordu karanlıkta; kürek çekerken, uçan balıkların suyu bırakırken çıkardıkları titrek sesi, karanlığa dalarken sert kanatlarının hışırtısını duyuyordu. Uçan balıklardan çok hoşlanırdı, okyanustaki en yakın dostları onlardı çünkü. Kuşlara, özellikle incecik, kara denizkırlangıçlarına acırdı, durmadan uçan, bir şeyler arayan, ama aradıklarını çoğu zaman bulamayan deniz kırlangıçlarına. Kuşların hayatı bizimkinden de zor, diye düşündü, o soyguncu kuşlarla iri kuşlar dışında. Okyanus bu kadar acımasızken, kuşları o deniz kırlangıçları gibi neden incecik, çelimsiz yaratmışlar? İyidir okyanus, çok güzeldir. Ama acımak nedir bilmez bazen, öyle de çabuk davranır ki, suya dalan, avlanan balıklar, hüzünlü sesleriyle o küçük balıklar denizin yanında çok çelimsiz kalıverir.

Denizi **la mar** olarak düşünürdü hep; İspanyollar, sevdikleri zaman böyle derlerdi denize. Onu sevenlerin kötü şeyler söyledikleri de olurdu, ama ne derlerse desinler, denizi hep bir kadın olarak düşünürlerdi. Genç balıkçılardan bazıları, ağları için mantar yerine şamandıra kullananlar, köpekbalığı ciğerinin para ettiği zamanlar alınmış motorlarla balıkçılık edenler, erkeklik belirtisi olan **el**'i kullanırlardı; **el mar**. Kendileriyle yarışan biriymiş gibi, bir yer, hatta bir düşmanmış gibi. Ama yaşlı adam hep dişi olarak düşünürdü denizi, büyük iyilikler yapan, büyük iyilikler saklayan biri olarak; çılgınca, kötü şeyler yapıyorsa bile elinde olmadan yapıyordu. Ay bir kadını nasıl etkiliyorsa denizi de öyle etkiliyor, diye düşündü.

Durmadan kürek çekiyordu, onun için bir çaba sayıl-

mazdı bu, aynı hızla ilerliyordu çünkü, okyanusun yüzü de, akıntının değiştiği yerler dışında, dümdüzdü. İşin üçte birini akıntıya bırakıyordu, hava aydınlanmaya başlayınca, bu saatte bulunması gereken yerin çok ötelerinde olduğunu gördü.

Derin kuyuları bir hafta taradım, işe yaramadı, diye düşündü. Turnaların, albakorların bulunduğu yerleri tarayayım bugün, belki iri bir balık yakalarım.

Hava iyice aydınlanmadan önce oltalarını atmıştı, akıntıyla sürükleniyordu. Yemlerden biri kırk kulaç derindeydi. İkincisi yetmiş beş, üçüncüsüyle dördüncüsü de mavi suların diplerinde, yüz kulaçta, yüz yirmi beş kulaçtaydılar. Yem balıkları zokalara sımsıkı geçirilmişlerdi; iğnelerin kıvrımlarıyla uçları da taze sardalyalarla örtülmüştü. Her sardalyanın iki gözünden geçirilmişti iğneler, parıldayan çelikte yarımşar çelenk gibi duruyorlardı. Büyük bir balığa güzel kokulu, lezzetli gelmeyecek yer kalmamıştı iğnelerde.

Çocuk taze iki turna, ya da albakor vermişti; derinliklerdeki iki oltanın uçlarına iskandil kurşunu gibi asılmışlardı; ötekilerde, daha önce kullandığı kocaman mavi bir lüferle sapsarı bir lapine takılıydı, hâlâ diriydiler, üstelik sardalyaların kokusu daha da çekici kılıyordu onları. Kurşunkalem kalınlığındaki olta ipleri yeşil birer çubuğa bağlanmışlardı, yem çekilecek ya da oltaya dokunulacak olursa suya batacaktı bu çubuklar, oltaların ikişer tane kırkar kulaçlık sicimleri vardı ayrıca, bu sicimleri gerekirse kısa zamanda birbirine bağlayıp üç yüz kulaçtan derine inmek mümkündü.

Yaşlı adam, teknenin yanındaki üç çubuğun batmasını kolluyordu şimdi, bir yandan da, oltaları gerekli derinlikte dimdik tutabilmek için usulca kürek çekiyordu. Oldukça aydınlanmıştı hava, güneş doğdu doğacaktı.

Güneş incecik yükseliverdi denizden, yaşlı adam öteki sandalları gördü, suya iyice yapışmışlardı, kıyıya yakındılar, akıntı boyunca yayılmışlardı. Derken parlayıverdi güneş yükselince, düzgün denizden gözlerine yansıdı; yaşlı adamın gözleri acıdı, sudaki parıltılara bakmadan kürek çekmeye devam etti. Dibine bakıyordu suyun, aşağıya, karanlığa dimdik inen oltalara. Herkesten dik tutabiliyordu oltalarını, böylece, okyanusun her kesiminde balıklar için yem bulundurabiliyordu. Ötekiler ise oltalarını akıntıya kaptırıyorlardı, yüz kulaç derinde sandıkları yemleri altmış kulaç derinde duruyordu aslında.

Ama, diye düşündü, dikkatli davranıyorum ben. Yalnız şansım yok artık. Ama kimbilir? Belki bugün. Her gün yeni bir gündür. Şanslı olmak daha iyidir. Ama ben dikkatli olmayı yeğ tutarım. Şans kapıya geldiğinde hazır olur insan.

Güneş iki saat yükselmişti şimdi, doğuya bakmak o kadar acıtmıyordu gözlerini. Artık görünürde üç tekne kalmıştı, onlar da suya batmış gibi görünüyorlardı, kıyıya yakındılar.

Ömrüm boyunca güneş gözlerimi acıttı doğarken, diye düşündü. Ama hâlâ sapasağlamlar. Akşamları gözlerim kararmadan bakabiliyordum ona. Üstelik daha parlak oluyor akşamları. Ama sabahları acı veriyor.

Tam o sırada, ilerisinde, uzun kara kanatlarıyla gökyüzünde dönen bir kuş gördü. Kanatlarını kapayarak ansızın alçalıverdi kuş, sonra dönmeye başladı yine.

Yüksek sesle, "Bir şey bulmuş," dedi yaşlı adam. "Aranmıyor, bulmuş."

Kuşun döndüğü yere doğru ağır ağır kürek çekti. Acele etmiyordu, oltalarını dimdik tutuyordu. Suları dalgalandırdı biraz, kuşu kullanmaya kalkmasa daha ağır giderdi, ama böylesi de iyiydi.

Kuş havaya yükselerek dönmeye devam etti, kanatları hareketsizdi. Ansızın alçaldı sonra, yaşlı adam uçan balıkların denizden fırlayıp su yüzünde umutsuzca yüzdüklerini gördü.

Yüksek sesle, "Yunuslar," dedi yaşlı adam. "Koca yunuslar."

Kürekleri bırakıp küçük bir olta çıkardı başaltından. Orta boy iğnesine sardalyalardan birini taktı. Yandan suya bıraktı oltayı, kıçtaki halkalardan birine bağladı. Sonra bir başka oltaya daha yem takarak başaltında gölgeye koydu onu. Kürek çekmeye, su yüzüne inmiş uzun kanatlı kuşu gözlemeye başladı yeniden.

Gözlerken, kuş pike yapmak için kanatlarını kapayarak yine daldı, sonra boş yere, çılgınca kanat çırparak uçan balığı kovalamaya başladı. Yaşlı adam, koca yunusların kaçan balıkları kovalarken sudan hafifçe çıkan sırtlarını görebiliyordu. Kaçak balıkların altında yüzüyordu yunuslar, hızla yüzüyorlardı, balıklar suya düşünce tam alt-

larında olacaklardı. Büyük bir yunus sürüsü, diye düşündü. İyice yayılmışlar, uçan balıkların pek şansı yok. Kuşun hiç yok. Uçan balıklar ona göre çok büyük, üstelik çok hızlı gidiyorlar.

Uçan balıkların bir daha, bir daha sıçramalarını, kuşun sonuçsuz çabalarını gözledi. Sürüyü kaçırdım, diye düşündü. Çok hızlı gidiyorlar, çok uzağa gidiyorlar. Sürüden bir ayrılan olursa belki yakalarım, belki benim büyük balık da yakınlarında bir yerdedir. Büyük balığım mutlaka buralardadır.

Bulutlar, karanın üstünde dağlar gibi yükseliyorlardı şimdi; kıyı, arkasındaki kurşuni mavi tepelerle uzun düz bir çizgiydi sadece. Sular lacivertti, mora çalan bir lacivert. Aşağıya bakınca karanlık suda kırmızı yakamozlar gördü, güneşin yarattığı garip ışıkları gördü. Okyanusa dimdik inerek gözden kaybolan oltalarına baktı, yakamoz gördüğüne sevindi, çünkü balık demekti bu. Güneş yükselmişti artık, suda yarattığı garip ışıklar havanın iyi olacağını gösteriyordu, karanın üstündeki bulutların biçimi de. Ama kuş kaybolmak üzereydi, suyun yüzünde güneşin ağarttığı Sargasso yosunlarından, sarı yosunlardan, teknenin yanında yüzen mor, kaygan bir denizanasından başka bir şey görünmüyordu. Suda yan yattı denizanası, sonra doğruldu. Arkasında bir metre kadar uzunluktaki öldürücü mor liflerini sürükleyerek bir köpük gibi neşeli yüzüyordu.

"**Agua mala**," dedi adam. "Seni orospu."

Küreklere hafifçe asıldığı yerden suya baktı, uzun liflerin renginde küçücük balıklar gördü, liflerin arasında,

köpeğe benzer denizanasının gölgesinde yüzen balıklar. Zehire karşı bağışıklıkları vardı. Ama insanların yoktu, bazen liflerinden biri oltaya mor mor, sümüklü sümüklü yapışırdı, yaşlı adam da oltayı çekmeye görsün, sancılar, ağrılar başlardı ellerinde, zehirli meşenin, zehirli sarmaşığın verdiği sancılardan. Ama **agua mala**'nın zehiri çok daha çabuk yayılırdı, kırbaç gibi.

Hareli köpükler güzeldi. Ama en kandırıcı varlıklarıydılar denizin, yaşlı adam büyük deniz kaplumbağalarının onları yemelerinden çok hoşlanırdı. Kaplumbağalar onları görünce önden yaklaşırlar, kabuklarına çekilmek için gözlerini kapatırlar, sonra da liflerine varıncaya kadar yerlerdi **agua mala**'ları. Kaplumbağaların onları yemesi çok hoşuna giderdi yaşlı adamın, fırtınadan sonra nasırlı tabanlarıyla kumsalda üstlerine basarak çatlayışlarını duymak da hoşuna giderdi.

Güzel görünüşlü, oynak, değerli yeşil kaplumbağaları severdi; sarı kabuklu, süslü, bir garip sevişen, gözlerini yumarak denizanalarını keyifle yiyen o salak, o kocaman cinslerine ise dostça bir tiksinti duyardı.

Kaplumbağa teknelerinde çalışmıştı yıllarca, yine de kaplumbağalar için mistik düşünceleri yoktu. Hepsine acırdı, sandal boyundaki, bir ton çeken dev kaplumbağalara, bile. İnsanların çoğu acımaz kaplumbağalara, kesilip doğrandıktan sonra bile saatlerce yürekleri çarpar onların. Ama, diye düşündü yaşlı adam, benim de bir yüreğim var, ellerimle ayaklarım onların elleri, onların ayakları gibi. Güç kazanmak için beyaz yumurtalarını yerdi. Eylülde, ekimde

büyük balıklara karşı koyabilmek için mayıs boyunca beyaz yumurtalarını yerdi.

Ayrıca, çoğu balıkçının takımlarını bıraktığı kulübedeki büyük tulumdan bir bardak köpekbalığı yağı içerdi her gün. İsteyen balıkçı rahatça içebilirdi. Çoğu tiksinirdi kokusundan. Ama sabahleyin erkenden uyanmak zorunda kalmaktan da kötü değildi ya, üstelik soğuğa, üşütmeye karşı çok iyiydi, gözlere de iyiydi.

Yaşlı adam başını kaldırınca kuşun yeniden dönmekte olduğunu gördü.

"Balık buldu," dedi yüksek sesle. Suyun yüzünde uçan balıklar görünmüyordu, yem balıklarının da kaçıştığı yoktu. Ama yaşlı adam bakarken, küçük bir turnabalığı su yüzüne çıktı, dönüp başaşağı denize daldı. Güneşte gümüş gibi parıldıyordu turna, denize daldıktan sonra bir başkası, bir başkası daha göründü, suyu köpüklendirerek her yöne sıçrıyorlar, uzun atlayışlarla öndeki balığın arkasından gidiyorlardı. Onu sarıyorlar, sürüklüyorlardı.

Hızlı gitmezlerse, yetişirim onlara, diye düşündü yaşlı adam, suları bembeyaz köpürten sürüyü, korkuyla denizin üstünde yüzmeye çalışan balıkları, saldıran kuşu gözlüyordu.

"Büyük yardımı oluyor kuşun," dedi yaşlı adam. Tam o sırada, kıçtaki halkaya bağlı oltanın ipi ayaklarının altında geriliverdi, kürekleri bıraktı, küçük turnanın titrek ağırlığını duydu, oltayı sımsıkı tutarak çekmeye başladı. Çektikçe artıyordu titreme, sudaki balığın mavi sırtını, altın sarısı

yanlarını gördü, sonra çekip sandala aldı onu. Güneşte, sandalın kıçında duruyordu balık şimdi, dipdiriydi, kurşun biçimindeydi, aptalca gözleriyle bakıyordu, tertemiz, çevik kuyruğuyla sandalın tahtalarına vurarak can çekişiyordu. Yaşlı adam acıyarak başına vurdu onun, tekmeledi; gövdesi, sandalın kıçındaki gölgede hâlâ çırpınıyordu.

"Albakor," dedi yüksek sesle. "Güzel yem olur. Beş kilo çeker."

Yalnız başınayken yüksek sesle konuşmaya ne zaman başlamıştı, hatırlamıyordu. Yalnızken şarkı söylediği olurdu eskiden, geceleri büyük teknelerde gözcülük ederken ya da kaplumbağa teknelerinde tek başınayken de şarkı söylerdi. Belki de çocuk ayrıldıktan sonra yalnız kalınca konuşmaya başlamıştı. Ama hatırlamıyordu. Çocukla birlikte balığa çıkınca, sadece gerektiği zaman konuşurlardı. Geceleri ya da kötü hava yüzünden fırtınadan kaçmak için bir yere sığındıkları zaman konuşurlardı bir de. Denizde gereksiz yere konuşmamak bir erdem sayılırdı, yaşlılar bir erdem olarak görürlerdi bunu, konuşmazlardı. Ama tedirgin edebileceği kimse yoktu yanında artık, düşüncelerini çoğu kere yüksek sesle belirtiyordu.

"Başkaları yüksek sesle konuştuğumu duysalar deli sanırlar beni," dedi yüksek sesle "Ama deli değilim ya, aldırmıyorum. Zenginlerin kendileriyle konuşacak radyoları var teknelerinde, kendilerine beyzbol haberlerini iletecek radyoları var."

Beyzbol düşünmenin sırası değil şimdi, diye düşündü. Bir tek şey düşünmenin sırası. Onun için doğdum ben. Bu sürüde büyük bir balık vardır belki, diye düşündü. Yemlenen albakor sürüsünden bir balık tuttum, o kadar. Ötekiler

uzaklarda, hızlı hızlı gidiyorlar. Su yüzündeki balıkların hepsi hızlı bugün, kuzeydoğuya gidiyorlar. Tam sırası mı acaba? Yoksa havanın değişeceğini gösteren bilmediğim bir belirti mi bu?

Kıyının yeşilliğini seçemiyordu artık, ama mavi dağların karla kaplanmışa benzeyen beyaz tepelerini, üstlerinde yükselen bulutları, karlı dağlara benzeyen bulutları görebiliyordu. Deniz kapkaranlıktı, ışıklar prizmalar yaratıyordu sularda. Yükselen güneş binlerce yakamozu silivermişti şimdi, bir mil derinliğindeki suya oltalarını dimdik sarkıtan yaşlı adamın gördüğü kocaman, derin prizmalar vardı sadece.

Turnalar suyun dibine inmişlerdi yine; balıkçılar bu tür balıkların hepsine turna derler, özel adlarını onları satacakları ya da yemle değiştirecekleri zaman kullanırlardı. Güneş yakıcıydı şimdi, yaşlı adam güneşi ensesinde duyuyor, kürek çekerken sırtından ter damlacıklarının aktığını fark ediyordu.

Akıntıya bıraksam kendimi, diye düşündü, uyusam, baş parmağıma bir sicim bağlarım, beni uyandırır. Ama seksen beş gün oluyor bugün, dalga geçmeye gelmez.

Tam o sırada, oltalarına bakarken, yeşil çubuklardan birinin ansızın suya batıverdiğini gördü.

"İşte," dedi. "İşte." Sandala vurmadan kürekleri bıraktı. Oltaya uzanıp sağ elinin baş parmağıyla işaret parmağı arasında usulca tuttu onu. Ne bir ağırlık, ne de bir titreme vardı oltada, usulca tutuyordu. Aynı şey oldu yine. Yokla-

mak için yanaşmıştı balık, sert, ağır bir çekilme değildi bu, ne olduğunu biliyordu. Yüz kulaç derinde bir marlin, turna, kafasına geçirilmiş iğneyi gizleyen sardalyaları yiyordu.

Yaşlı adam dikkatle tutuyordu oltayı, sol eliyle usulca çubuktan çözdü onu. Balık oltanın gerginliğini duyamazdı artık; parmaklarının arasından kaydırabilirdi oltayı.

Bu kadar açıkta, bu ayda kocamandır, diye düşündü. Ye balık, ye. Ye onları. Ne olursun ye. Bak, ne kadar taze hepsi, sen de iki yüz metre derinde, karanlıkta, soğuk sulardasın. Bir dönüş daha yap karanlıkta, geri dön, ye onları.

Oltanın hafifçe çekildiğini duydu, sonra daha sert çekildi, sardalyalardan birinin kafasını iğneden çekip koparmak güç olmuştu herhalde. Sonra bir şey olmadı.

Yüksek sesle, "Hadi," dedi yaşlı adam. "Bir kere daha dön. Kokla şunları. Ne güzel kokuyorlar, değil mi? Bitir şunları, bir de turna var. Dipdiri, soğuk, güzel. Çekinme, balık. Ye hepsini."

Olta baş parmağıyla işaret parmağı arasında, bekledi, onunla birlikte öteki oltaları da gözlüyordu, belki daha derinlere inerdi balık, ya da yukarı çıkardı. O usulcacık çekilmeyi yine duydu.

Yüksek sesle, "Yiyecek," dedi yaşlı adam. "Tanrım, yesin şu balığı."

Ama yemedi. Gitmişti, bir şey duymuyordu yaşlı adam.

"Gidemez," dedi. "Tanrı bilir ya, gitmiş olamaz. Dö-

necek. Daha önce de yakalanmıştır belki, bir şeyler hatırlıyordur."

Oltaya hafifçe dokunulduğunu duydu sonra, sevindi.

"Demek dönüyormuş," dedi. "Yiyecek."

Oltanın hafifçe çekildiğini duydukça seviniyordu, sonra inanılmazcasına ağır, sert bir çekilme duydu. Balığın ağırlığıydı bu, derinlere, derinlere, derinlere bıraktı oltayı, yedek iki ipten birini çözdü. Olta yaşlı adamın parmakları arasından kayarak derinliklere indikçe o büyük ağırlığı duyabiliyordu, baş parmağıyla işaret parmağının ipe baskısı belli belirsizdi, ama duyabiliyordu.

"Ne balık," dedi. "Ağzının kenarına takıldı iğne, oltayla gidiyor."

Sonra dönüp yutar onu, diye düşündü. Yüksek sesle söylemedi bunu, çünkü güzel bir şey söylerse gerçekleşmeyeceğini biliyordu. Ne büyük bir balık olduğunu biliyordu bunun, ağzında turnayla karanlıklarda uzaklaştığını düşünüyordu. O anda çekilmenin kesildiğini farketti, ama ağırlık yerindeydi hâlâ. Sonra ağırlık artıverdi, ipi biraz daha bıraktı. Baş parmağıyla işaret parmağının baskısını bir an için çoğalttı, ağırlık daha da arttı, derinlere iniyordu balık.

"Oldu," dedi. "Bırakayım, rahatça yesin."

İpi parmaklarının arasından kaydırırken sol eliyle öteki oltanın yedek iki ipini bu oltanın yedek iplerinin ucuna bağladı. Artık hazırdı. Kırk kulaç ipi vardı yedekte şimdi, elindeki ipten başka.

"Biraz daha ye," dedi. "İyice ye."

İyice ye ki, iğnenin ucu yüreğine saplanıp öldürsün seni, diye düşündü. Seni kolayca çekeyim yukarıya, zıpkınlayayım. Tamam. Hazır mısın? Yeteri kadar oturdun mu sofrada?

"Hadi!" dedi yüksek sesle, iki eliyle ipe asıldı, bir metre kadar çekti ipi, sonra yine, yine asıldı, kollarının bütün gücüyle, gövdesinin ağırlığından destek alarak, çekiyordu.

Bir şey olmadı. Ağır ağır gidiyordu balık, yaşlı adam bir santim bile çekememişti onu. Oltası sağlamdı, ağır balıklar için yapılmıştı, sırtına geçirdi ipi, ip öylesine gerildi ki, boncuk gibi sular sıçrattı her yana. Sonra ıslığa benzer sesler çıkarmaya başladı suda, yaşlı adam sandalın kenarına tutunup geriye yaslanarak oltayı tutmaya devam ediyordu. Tekne ağır ağır kuzeybatıya doğru gitmeye başlamıştı.

Balık durmak bilmeden çekiyordu ipi, durgun suda ağır ağır ilerliyorlardı. Öteki oltalar sudaydı hâlâ, ama yapacak bir şey yoktu.

Yüksek sesle, "Keşke çocuk yanımda olsaydı," dedi yaşlı adam. "Balığı benim çekmem gerekirken balık beni çekiyor. Oltayı bağlayabilirim. Ama ipi koparabilir. Bütün gücümle tutup gerekirse biraz daha bırakmalıyım ipi. İyi ki ileriye doğru gidiyor da dibe dalmıyor."

Ya dibe dalmaya karar verirse ne yaparım bilmem. Dibe dalıp da ölüverirse ne yaparım bilmem. Ama yaparım bir şeyler. Yapabileceğim bir sürü şey var.

İpi sırtından geçirmiş, ileride suya girdiği yere bakıyordu, tekne kuzeybatıya doğru yol almaktaydı durmadan.

Bu öldürecek onu, diye düşündü yaşlı adam. Sonuna kadar dayanamaz. Ama dört saat sonra, balık tekneyi sürükleyerek aynı hızla gidiyordu denizde, yaşlı adam sırtında iple hâlâ dayanmaktaydı.

"Onu yakaladığımda vakit öğleydi," dedi. "Daha görmedim bile onu."

Balığı tutmadan önce hasır şapkasını kaşlarına kadar

indirmişti, alnını kesiyordu şimdi. Susamıştı da, diz çöktü, uzanabildiği kadar uzandı başaltına, tek eliyle su şişesini yakaladı. Şişeyi açıp biraz su içti. Sonra başaltına dayanarak dinlendi. Dikilmemiş serenle yelkenin üstüne oturarak dinlendi, dayanmaktan başka bir şey düşünmemeye çalışıyordu.

Arkasına baktı sonra, kara gözden kaybolmuştu. Farketmez, diye düşündü. Havana ışıklarının göründüğü yerden nasıl olsa dönerim. Güneşin batmasına iki saat var daha, belki o zamana kadar su yüzüne çıkar. Çıkmazsa belki ay doğunca çıkar. Ay ışığında da çıkmazsa güneş doğarken çıkar belki. Bir yerimin tutulduğu yok, güçlüyüm. Zokayı yutan da ben değilim. İğne ağzına adamakıllı saplanmış anlaşılan. Bir görebilseydim onu. Karşımdakinin ne olduğunu anlamak için bir kerecik görebilseydim.

Yıldızlardan anlaşıldığına göre, balık bütün gece hiç değiştirmedi yönünü. Güneş battıktan sonra hava soğudu, yaşlı adamın teri sırtında, kollarında, ihtiyar bacaklarında soğudu. Gündüz, yem kutusunu örten çuvalı alıp kuruması için güneşe bırakmıştı. Güneş battıktan sonra boynuna bağladı onu, sırtından sarkıttı, omuzlarına kadar yükselmiş ipin altından geçirdi dikkatle. İpin kesmesini önlüyordu çuval, başaltına öylesine yaslanıyordu ki, rahatı bile yerindeydi neredeyse. Aslında, durumun dayanılmazlığını birazcık daha azaltıyordu bu, ama rahatının yerinde olduğunu sanıyordu böylece.

Ne ben ona bir şey yapabilirim, ne de o bana, diye düşündü. Böyle giderse ikimizin de elinden bir şey gelmez.

Bir keresinde ayağa kalkıp sandalın kenarından işedi, yıldızlara bakıp yönünü anlamaya çalıştı. Olta omuzlarından suya inen fosforlu bir çizgi gibi duruyordu. Daha yavaş gidiyorlardı şimdi, Havana'nın ışıkları daha belirsizdi, akıntı onları doğuya sürüklüyordu herhalde. Havana'nın ışıkları gözden kaybolursa daha da doğuya gidiyoruz demektir, diye düşündü. Balık yönünü değiştirmezse ışıkları birkaç saat daha görebilirim. Bugünkü beyzbol maçları ne oldu acaba, diye düşündü. Yanımda radyo olsaydı ne güzel olurdu şimdi. Hep bunu düşün, diye düşündü sonra. Yaptığın işi düşün. Aptallık etmemelisin.

Sonra, "Keşke çocuk yanımda olsaydı. Bana yardım etmek için, bunu görmek için," dedi yüksek sesle.

İhtiyarlığında yalnız kalmamalı kimse, diye düşündü. Ama kaçınılmaz bir şey bu. Gücümü kaybetmemek için, bozulmadan önce şu turnayı yemem gerekiyor, unutmamalıyım. Unutma, sakın, canın istemese de, sabahleyin yiyeceksin. Unutma sakın, dedi kendi kendine.

Geceleyin iki yunus geldi sandalın yanına, onların suda yuvarlandıklarını duydu. Erkeğin sesiyle dişinin iç çekişine benzeyen sesini ayırabiliyordu.

"İyidir bunlar," dedi. "Oynuyorlar, şakalaşıyorlar, sevişiyor. Uçan balıklar gibi, bunlar da kardeşimiz."

Avladığı büyük balığa acımaya başladı sonra. Nefis bir balık, garip, kimbilir kaç yaşında, diye düşündü. Böylesine güçlü, böylesine garip bir balık tutmamıştım şimdiye kadar. Belki de sıçramayacak kadar akıllı. Sıçrar ya da

delicesine bir atağa kalkarsa yandım demektir. Ama belki de birçok kere yakalanmıştır daha önce, dayanması gerektiğini biliyordur. Karşısındakinin bir tek adam, üstelik yaşlı bir adam olduğunu nereden bilsin? Ama ne büyük bir balık bu, eti iyiyse kimbilir ne para getirir pazarda. Erkek gibi yuttu zokayı, sandalı erkek gibi çekiyor, üstelik hiç telaşa kapılmadan sürdürüyor kavgasını. Düşündüğü bir şey var mı acaba, yoksa o da benim gibi çaresiz mi?

Bir çift marlinden birini yakaladığı günü hatırladı. Erkek balık önce hep dişisine bırakırdı yemi; zokayı yutan balık dişisi, çılgıncasına, umutsuzluk içinde çırpınmaya başlamış, kısa zamanda yorulmuştu, bu arada erkeği hiç ayrılmamıştı ondan, olta ipinin altından defalarca geçmiş, su yüzüne çıkan dişisinin çevresinde dönüp durmuştu. O kadar yakındaydı ki, yaşlı adam, tırpan büyüklüğünde, tırpan biçiminde keskin kuyruğuyla ipi keseceğinden korkmuştu onun. Yaşlı adam, dişi balığı kancayla çekip rengi aynaların sırrına dönünceye kadar kafasına tokmakla vururken, sonra da çocuğun yardımıyla yukarı alırken, erkek balık sandalın yanından hiç ayrılmamıştı. Sonra, yaşlı adam ipleri açıp zıpkını hazırlarken, dişisinin nerede olduğunu görebilmek için sandalın yanında havaya sıçramıştı, göğsündeki o yüzgeçleri, o eflatun kanatlarını açıp, eflatun çizgilerini göstererek derinlere dalmıştı sonra. Yaşlı adam hatırlıyordu, güzel bir balıktı, dişisinin yanında kalmıştı.

Başımdan geçen en hüzün verici olaydı bu, diye düşündü yaşlı adam. Çocuk da üzülmüştü, dişi balıktan özür dileyerek hemen kesmiştik onu.

Yüksek sesle, "Keşke burada olsaydı çocuk," dedi, başaltının yuvarlak tahtalarına yaslandı, büyük balığın, omuzlarına dolanmış ipi çekerek kendi seçtiği yöne yılmadan gidişinin yarattığı ağırlığı duydu.

Kötülüğü eden benim, onun da böyle bir seçme yapması gerekliydi, diye düşündü yaşlı adam.

Balık, derin karanlık sularda, tuzakların, kötülüklerin ötesinde kalmayı seçmişti. Ben, bütün insanların ötesinde onu bulmayı seçtim. Dünyadaki bütün insanların ötesinde. İkimiz birleştik, öğleden beri birlikteyiz. İkimize de yardım edecek kimse yok.

Belki de balıkçı olmamalıydım, diye düşündü. Ama bunun için gelmişim dünyaya. Hava aydınlanınca turnayı yemeli, unutmak yok.

Gün ışımadan bir süre önce, arkasındaki yemlerden birini bir şey kaptı. Çubuğun kırılışını duydu, oltanın ipi çözülüp sandalın kenarından denize kaymaya başladı. Karanlıkta bıçağını kınından çıkardı, balığın ağırlığını sol omuzuna vererek arkasına yaslandı, oltanın ipini kesti. Yanındaki oltanın da ipini kesti sonra, karanlıkta yedek iplere uzandı hemen, uçlarını birbirine düğümledi. Tek eli ustaca işliyordu, düğümleri sağlamlaştırmak için ayağını iplere basarak uçlarını çekti. Altı tane yedek ipi vardı şimdi. İkisi, kestiği oltaların ipleriydi, ikisini de balık çekiyordu, hepsi birbirine bağlıydı.

Ortalık ağarınca, diye düşündü, kırk kulaçlık ipi de keser, yedeklere eklerim. İki yüz kulaçlık güzel Catalan

Cardel'i, zokalar, iğneler elden gidecek. Ama yerlerine yenileri konur. Ya tuttuğum balık ipi koparır da elden giderse yerine yenisini kim koyacak? Biraz önce oltaya takılan balık neydi acaba, bilmiyorum. Bir marlindi belki, belki bir kılıçtı, belki de köpekbalığı. Elimi bile süremedim oltaya. Hemen kesmem gerekiyordu.

"Keşke çocuk yanımda olsaydı," dedi yüksek sesle.

Ama çocuk yok yanımda, diye düşündü. Sadece sen varsın, karanlıkta olsun, aydınlıkta olsun, son oltaya uzanıp onu da kesmelisin, yedek iki ipin daha olmalı.

Uzanıp kesti. Karanlıkta güç oldu bu, bir ara balık hızla çekiverdi ipi, yüzükoyun yere kapaklandı, gözünün altı kesildi. Birazcık kan aktı yanağından. Ama çeneye varmadan önce pıhtılaştı, kurudu, yaşlı adam başaltına çekilip tahtaya yaslandı. Çuvalı düzeltti, omuzlarındaki ipin yerini biraz değiştirdi, balığın çekişini duyuyordu, omuzlarında, elini suya uzatıp sandalın hızını ölçtü.

Demin birdenbire niye atılıverdi acaba, diye düşündü. İp sırtına gelmiştir anlaşılan. Ama onun sırtı benimki kadar acımaz ki. Ne kadar büyük olursa olsun, durmadan çekemez bu tekneyi. Her şey yolunda artık, bir sürü yedek ipim var, başka ne ister insan?

Usulca, yüksek sesle, "Balık," dedi. "Ölünceye kadar seninle kalacağım."

Herhalde o da benimle kalacak, diye düşündü yaşlı adam, havanın aydınlanmasını bekledi. Alacakaranlıktan önce hava soğumuştu şimdi, ısınmak için tahtaya sürtündü.

Sürtünebildiğim kadar sürtünürüm, diye düşündü. Sabahın ilk ışıklarında ipin uzayıp suya girişine baktı. Durmadan gidiyordu tekne, güneşin ilk ışıkları yaşlı adamın sağ omuzuna vurdu.

"Kuzeye yönelmiş," dedi yaşlı adam. Akıntı doğuya atar bizi, diye düşündü. Keşke akıntıya kaptırsa kendini. Yorulduğunu gösterir.

Güneş biraz daha yükselince, yaşlı adam balığın yorulmadığını farketti. Bir tek güzel belirti vardı. Oltanın suya girişinden anlaşıldığına göre, daha üstlerde yüzüyordu şimdi. Mutlaka sıçrayacak demek değildi bu. Ama sıçrayabilirdi de.

"Bir sıçrasa," dedi yaşlı adam. "Hakkından gelecek kadar ipim var."

İpi biraz daha gerersem belki canı yanar, sıçrar, diye düşündü. Hava aydınlık şimdi, bir sıçrasa omurgasının yanındaki keseler havayla dolar, ölmek için derinlere inemez.

İpi germeye çalıştı, ama zaten kopacak kadar gerilmişti ip, çekmek için geriye yaslandığında sırtı acıdı, daha fazla çekemedi. Sarsmamalıyım ipi, diye düşündü. Her sarsıntı iğnenin açtığı yarığı büyütür, sonra sıçrarsa kurtulur iğneden. Hem güneşin altında daha iyiyim şimdi, üstelik ona bakmak zorunda da değilim.

Sarı yosunlar vardı oltanın ipinde, balığın hızını biraz olsun azaltabilirlerdi, yaşlı adam sevindi. Geceleyin fosforlu ışıklar saçmış olan sarı Gulf yosunlarıydı bunlar.

"Balık," dedi, "Seni seviyorum, büyük saygı duyuyorum sana. Ama gün bitmeden seni öldüreceğim."

Öyle diyelim, diye düşündü.

Kuzeyden küçük bir kuş geldi tekneye doğru. Bir ötleğendi bu, çok alçaktan uçuyordu. Yaşlı adam onun çok yorgun olduğunu farketti.

Kuş teknenin kıçına konup biraz dinlendi. Sonra yaşlı adamın başının çevresinde uçup oltanın ipine kondu, ip daha rahattı.

Yaşlı adam, "Kaç yaşındasın?" diye sordu kuşa. "İlk yolculuğun mu bu?"

Konuşurken, kuş ona baktı. İpi gözden geçiremeyecek kadar yorgundu. İncecik ayaklarıyla sımsıkı tutunmuş, sallanıp duruyordu.

"Sağlamdır," dedi yaşlı adam kuşa. "Sapasağlamdır. Rüzgarsız bir geceden sonra bu kadar yorgun olmamalısın. Neye varacak kuşların sonu?"

Atmacalar, diye düşündü, bunları yakalamak için denize açılıyor atmacalar. Ama kuşa söylemedi bunu, söylese de anlamazdı zaten, hem atmacaları da yakında görecekti.

"İyice dinlen, küçük kuş," dedi. "Sonra git, öteki kuşlar, insanlar, balıklar gibi sen de şansını dene."

Konuşmak yüreklendiriyordu onu, geceleyin sırtı kaskatı kesilmişti çünkü, canı yanıyordu.

"İstersen benim evde kalabilirsin, kuş," dedi. "Yelkeni

açıp da çıkan meltemle seni götüremediğim için üzgünüm. Bir arkadaşım var yanımda."

Tam o sırada, balık ansızın çekiverdi ipi, yaşlı adamı başaltına sürükledi, yaşlı adam kendini toparlamayıp biraz daha ip salmasaydı denize düşecekti.

İp sarsılınca uçup gitmişti kuş, yaşlı adam onun uçuşunu göremedi. Sağ eliyle dikkatle yokladı ipi, elinin kanadığını farketti.

"Canı yandı anlaşılan," dedi yüksek sesle, balığı geri çevirip çeviremeyeceğini anlamak için ipe asıldı. İp tam kopma noktasındayken arkasına yaslanıp kendini balığın çekişine bıraktı yine.

"Canın adamakıllı yanıyor şimdi, balık," dedi. "Tanrı bilir ya, benim de yanıyor."

Çevresine bakıp kuşu arandı, onun dostluğundan hoşlanacaktı. Kuş gitmişti.

Pek uzun kalmadın, diye düşündü adam. Ama kıyıya varıncaya kadar çok çekeceksin daha. O ansızın çekişle nasıl da kestirdim elimi? Gittikçe salaklaşıyorum herhalde. Belki de küçük kuşa bakıyor, onu düşünüyordum. Dikkatimi balığa vermeliyim artık, gücümü korumak için turnayı da yemeli.

Yüksek sesle, "Keşke burada olsaydı çocuk, biraz da tuz olsaydı," dedi.

İpin ağırlığını sol omuzuna verip diz çökerek okyanusta dikkatle yıkadı elini, bir süre suyun içinde tuttu, kanın

akıp gidişine, teknenin ilerleyişiyle eline çarpan sulara baktı.

"Epey yavaşladı," dedi.

Yaşlı adam tuzlu suda biraz daha tutmak istiyordu elini, ama balığın ipi ansızın yine çekivermesinden korkuyordu, ayağa kalkıp ipe sıkıca sarındı, elini kaldırıp güneşe tuttu. İpin sürtünmesinden kesilmişti avucu. Ama kesik, elinin en oynak yerindeydi. Ellerini kullanması gerekeceğini biliyordu, daha işin başlangıcında kesilmesinden pek hoşlanmamıştı.

Eli kuruyunca, "Artık," dedi, "Şu küçük turnayı yemeli. Kancayla uzanabilirim ona, burada rahatça yiyebilirim."

Diz çöktü, kancayı uzatarak teknenin kıçındaki balığı buldu, iplere değdirmemeye çalışarak yanına çekti. Oltanın ipini sol omuzuyla tutmaya devam ederek sol eliyle uzanıp balığı kancadan çıkardı, kancayı yerine bıraktı sonra. Dizinin altına aldı balığı, koyu kırmızı etini kafasının arkasından kuyruğuna kadar uzunlamasına, dilim dilim kesti. Kamaya benziyordu dilimler, sonra da sırtından karnına kadar yardı balığı. Altı parçaya ayırınca, dilimleri başaltındaki tahtaya yaydı, bıçağını pantalonuna sildi, kılçığı kuyruğundan tutup denize attı.

"Hepsini yiyemem," dedi, bıçağını dilimlerden birine sapladı. İpin durmadan sertçe çekilişini duyuyordu, sol eli adamakıllı tutulmuştu. Ağır sicime sımsıkı yapışmıştı eli, tiksintiyle baktı.

"Ne biçim el bu," dedi. "Tutul bakalım. İstersen öyle-

ce kal. Faydası yok."

Hadi, diye düşündü, karanlık suya, ipin uzanışına baktı. Ye de eline güç versin. Suç elde değil ki, saatlerdir bu balıklasın. İstersen hiç bırakmazsın onu. Ye şu bonito'yu artık.

Bir parça alıp ağzına attı, ağır ağır çiğnedi. Tatsız değildi.

İyice çiğne, diye düşündü, bütün suyunu em. Bir parça misket limonu, limon ya da tuz olsaydı ne güzel olurdu şimdi.

Soğumuş bir ceset gibi kaskatı kesilmiş eline, "Nasıl oldun, el?" diye sordu. "Biraz da senin için yiyeyim."

İkiye kestiği dilimin öteki parçasını da yedi. İyice çiğneyip deriyi tükürdü.

"Nasıl yaradı mı, el? Yoksa belli olmadı mı daha?"

Bir başka dilimi bütün bütün ağzına atıp çiğnedi.

"Kanlı canlı bir balıkmış bu," diye düşündü. "İyi ki yunus yerine onu yakalamışım. Yunus tatlıdır biraz. Bu pek o kadar tatlı değil, üstelik güç veriyor insana."

Duruma ayak uydurmaktan başka çare yok, diye düşündü. Keşke biraz tuz olsaydı yanımda. Üstelik bilmiyorum da, güneş çürütür mü bunu, kurutur mu, aç olmasam da hepsini yemeliyim. Balık durgun, aynı hızla ilerliyor. Hepsini yiyeyim, hazır olurum.

"Sabırlı ol, el," dedi. "Senin için yapıyorum bunu.

Balığı bir yoklayabilseydim, diye düşündü. Kardeşim o benim. Ama öldürmem gerekiyor, öldürmek için de güçlü olmalıyım. Kamaya benzer balık dilimlerini ağır ağır yedi.

Elini pantolonuna silerek doğruldu.

"Tamam," dedi. "İpi bırakabilirsin el, bu saçmalığın sona erinceye kadar sağ kolumla başa çıkabilirim." Sol eliyle tuttuğu ağır ipin üstüne sol ayağını bastı, ağırlığı sırtına vermek için geriye yaslandı.

"Tanrı yardım etse de şu tutulma geçse," dedi. "Balığın ne yapacağını bilmiyorum çünkü."

Ama durgun görünüyor, diye düşündü, tasarladığını gerçekleştirmeye çalışıyor. Ama ne tasarlıyor acaba, diye düşündü. Ben ne tasarlıyorum. Büyük bir balık bu, onun için davranışımı onun davranışlarına göre ayarlamalıyım. Sıçrarsa öldürebilirim onu. Ama hep aşağıda. Ben de hep onunla kalırım.

Tutulan elini pantolonuna sürdü, parmaklarını oynatmaya çalıştı. Ama açılmıyordu eli. Belki güneşte açılır, diye düşündü. Belki o güçlü, o çiğ turnayı sindirince açılır. Açmam gerekecekse ne pahasına olursa olsun açarım onu. Ama şimdilik zorla açmak istemiyorum. Varsın kendi kendine açılsın, eski haline gelsin. Zaten bütün gece oltaları kesip iplerini düğümlerken canı çıktı.

Denize, ötelere baktı, ne kadar yalnız olduğunu anladı. Ama derin karanlık sudaki prizmaları, uzanıp giden ipi, durgun balığın yarattığı garip dalgalanmaları görebiliyordu. Bulutlar kümelenmekteydi şimdi, alize çıkacaktı, ileri ba-

kınca denizin üstünde, gökyüzüne karşı yaban ördeklerinin uçmakta olduğunu gördü, bir toplanıp bir açılıyorlardı ördekler, denizde kimsenin tek başına kalmayacağını anladı.

Bazı insanların küçük bir sandalla açılmaktan, karayı gözden kaybetmekten nasıl korktuklarını, havaların ansızın bozduğu aylarda nasıl haklı çıktıklarını düşündü. Ama kasırga aylarındaydılar şimdi, kasırga ayları da, kasırga pat-lak vermediği zamanlar, yılın en güzel aylarıydı.

Kasırga patlak vereceği zaman, insan denizdeyse, belirtilerini günlerce önceden görür gökyüzünde. Kıyıdan görülmez, çünkü neyi kollayacağını bilmez insan, diye düşündü. Kara, bulutların biçimini de değiştiriyor. Ama şimdilik kasırga yok.

Göğe baktı, dondurma yığınları gibi dostça kümelenmiş beyaz kümülüsleri, yüksek eylül göğüne tırmanmış incecik sirüs tüylerini gördü.

"Hafif **brisa**," dedi. "Hava benden yana çalışıyor, balık."

Tutulmadan da hiç hoşlanmam, diye düşündü. İnsana gövdesinin oynadığı en kötü oyun. İnsan zehirlenip de karnı sürerse ya da kusarsa, başkalarının yanında küçük düşer. Ama tutulma, bir **calambre** olarak görüyordu tutulmayı, insanı tek başınayken de kendi kendine karşı küçük düşürür.

Çocuk burada olsaydı ovalar, dirseğimden parmak-

larıma kadar açardı kolumu. Ama açılacak.

Sonra sağ eliyle ipin çekilişini yokladı. İpin suya girişindeki değişikliğin farkına vardı. İpe doğru eğildi sonra, hafifçe yukarı doğru çıkıyordu ip, sol elini hızla, olanca gücüyle kalçasına vurdu.

"Çıkıyor," dedi. "Hadi, el. Ne olursun, hadi."

İp ağır ağır, aralıksız yükseldi, okyanus kayığının önünde kabardı, balık çıktı. Bitmek bilmeyen bir çıkış vardı, yanlarından sular akıyordu. Güneş de pırıl pırıldı, kafasıyla sırtı mordu, yanlarındaki çizgiler kalındı, açık eflatun görünüyordu güneşte. Burnu beyzbol sopası kadar uzundu, kılıç gibi sivriliyordu; boylu boyunca çıkıp dalgıç gibi yeniden usulca daldı suya, yaşlı adam tırpana benzeyen büyük kuyruğunu gördü onun, ip yeniden çekilmeye başladı.

"Tekneden yarım metre daha uzun," dedi yaşlı adam. İp hızla çekiliyordu, durmadan; balık telaşa kapılmamıştı. Yaşlı adam, ipi iki eliyle kavramış, kopma noktasında tutmaya çalışıyordu. Çekerek balığı yavaşlatamazsa, ipin kopacağını anlamıştı.

Büyük bir balık bu, onu kandırmalıyım, diye düşündü. Gücünün farkına varmamalı, kaçmakla kurtulabileceğinin de farkına varmamalı. Onun yerinde olsaydım bütün gücümü kullanırdım şimdi, ipi koparırdım. Ama neyse ki, balıklar onları öldürenler kadar akıllı değiller; daha soylular, daha güçlüler, o kadar.

Yaşlı adam bir sürü büyük balık görmüştü. Beş yüz

kilodan çok çekenini görmüş, iki kere de o büyüklükte balık yakalamıştı, ama ikisinde de yalnız değildi. Ama şimdi yalnızdı, kara görünürlerde yoktu, o güne kadar gördüğü balıkların en büyüğüyle karşı karşıyaydı, bu kadar büyüğünü duymamıştı bile, sol eli de kartal pençesi gibi kaskatı kesilivermişti.

Ama açılacak, diye düşündü. Sağ elime yardım etmek için açılacak nasıl olsa. Üç kardeş bunlar: Balıkla iki elim. Açılmalı. Açılmazsa işe yaramaz. Balık yavaşlamıştı yine, eski hızıyla gidiyordu.

Niye sıçradı acaba diye düşündü yaşlı adam. Ne kadar büyük olduğunu göstermek istermişcesine sıçradı. Ama biliyorum şimdi, diye düşündü. Ben de ona nasıl bir adam olduğumu gösterebilsem. Ama o zaman da tutulmuş elimi görür. Varsın, olduğumdan daha güçlü bir adam olduğumu sansın, öyle olacağım. Keşke ben balık olsaydım, diye düşündü, tutkuma, aklıma karşı her şeyi var.

Tahtaya rahatça yaslanıp oluruna bıraktı acısını, balık durmadan yüzüyor, tekne karanlık sularda ağır ağır ilerliyordu. Gündoğusundan esen rüzgarla hafifçe kabarmıştı deniz, yaşlı adamın eli öğle vakti açıldı.

"Haberler kötü, balık," dedi, omuzlarını örten çuvalın üstündeki ipi düzeltti.

Rahattı, ama canı yanıyordu biraz, canının yandığını kabullenmek istemiyordu.

"Dindar değilim," dedi. "Ama şu balığı bir yakalasam on kere Babamız duasını okuyacağım, on kere de Meryem

Ana duasını, Cobre Meryemi'ni de ziyarete gideceğim. Söz."

Hiç düşünmeden arka arkaya dua okumaya başladı. Bazen o kadar yoruluyordu ki, hatırlayamıyordu duayı, kelimeler hiç düşünmeden ağzından çıksın diye hızlı hızlı okumaya başlıyordu. Meryem Ana, Babamız'lardan daha kolay, diye düşündü.

"Meryem Anamız, lütüfkâr Meryem, Tanrı seninledir. Kadınların en mübareği sensin, rahminin yemişi İsa da mübarektir. Kutsal Meryem Tanrı'nın Anası, şimdi de, ölüm saatimizde de biz günahkârlar için dua et. Amin." Sonra ekledi: "Kutsal Meryem, bu balığın ölümü için de dua et. Güzel bir balık olsa da."

Dualarını bitirince biraz rahatladı, ama acı geçmemişti, birazcık daha artmıştı belki, başaltının tahtalarına yaslandı, farkına bile varmadan sol elinin parmaklarını oynatmaya başladı.

Meltem hafifçe yükseliyordu şimdi, ama güneş sıcaktı.

"Kıçtaki şu küçük oltaya bir yem daha takayım," dedi. "Balık bir gece daha çekerse beni, bir şeyler yemem gerekecek, şişedeki su da azaldı. Herhalde yunustan başka şey tutamam burada. Tazeyken yersem pek tatsız gelmez. Keşke bir uçan balık düşse sandala bu gece. Ama onları çekecek ışığım da yok ki. Uçan balık çiğ çiğ ne güzel yenir, üstelik kesmek de gerekmez. Bütün gücümü saklamalıyım. Tanrım, bu kadar büyük olduğunu bilmiyordum."

"Yine de öldüreceğim onu," dedi. "İstediği kadar büyük, istediği kadar şanlı olsun."

Haksızlık bile olsa, diye düşündü. Ama insanoğlunun neler yapabileceğini, nelere katlanabileceğini ona göstereceğim.

"Çocuğa garip bir ihtiyar olduğumu söylemiştim," dedi. "Bunu göstermenin tam sırasıdır."

Bin kere göstermişti bunu, ama ne anlamı vardı? Bir kere daha gösteriyordu şimdi. Her defasında yeniden gösteriyordu, işini yaparken geçmişi hiç düşünmezdi.

Bir uyusa keşke, ben de uyusam, rüyamda aslanları görsem, diye düşündü. Neden sadece aslanlar kaldı? Kendi kendine "Düşünme ihtiyar," dedi. Tahtaya yaslan hafifçe, bir şey düşünme. O yoruluyor şimdi. Sen yorulmamaya bak.

İkindi oluyordu, sandal durmadan, ağır ağır ilerliyordu hâlâ. Ama gündoğusundan esen rüzgar artık yardım ediyordu ona, küçük dalgaların üstünde usulca gidiyordu, sırtındaki ipin acısı biraz daha dayanılır gibiydi.

Öğleden sonra ip bir kere daha yükselmeye başladı. Ama balık biraz daha yukarıda yüzmeye devam etti, o kadar. Güneş yaşlı adamın sol koluna, omuzuna, sırtına vuruyordu. Demek ki, kuzeydoğuya dönmüştü balık.

Balığı bir kere görmüştü ya, kanat gibi açılmış mor yüzgeçleriyle suda yüzüşünü, karanlığı kesen kocaman, dik kuyruğunu gözünün önüne getirebiliyordu. O derinlikte acaba ne kadar ilerisini görüyor, diye düşündü yaşlı adam. Gözü kocaman, atların gözleri daha küçüktür, ama karan-

lıkta görürler. Eskiden ben de iyi görürdüm karanlıkta. Zifiri karanlıkta değil. Neredeyse kediler kadar görürdüm.

Güneş, bir de parmaklarını durmadan oynatması, sol elini iyice açmıştı artık, ağırlığı o yanına vermeye başladı, ipi biraz kaydırmak için sırtının kaslarını oynattı.

Yüksek sesle, "Daha yorulmadıysan, balık," dedi, "Çok garip olmalısın."

Kendini çok yorgun buluyordu şimdi, gecenin birazdan çökeceğini biliyordu, başka şeyler düşünmeye çalıştı. Birinci ligleri düşündü, **Gran Ligas**'ı, Yankees of New York'un **Tigres of Detroit**'le karşılaştığını biliyordu.

Juegos sonuçlarını öğrenmeyeli iki gün oluyor bugün, diye düşündü. Ama güvenim sarsılmamalı, topuğundaki kemik mahmuzunun verdiği acıyla bile her şeyi kusursuz yapan büyük DiMaggio'ya layık olmalıyım. Nedir kemik mahmuzu? diye sordu kendi kendine. **Un espuela de hueso**. Bizde yoktur böyle şey. İnsanın topuğu da, dövüşen bir horozun mahmuzu gibi acır mı? Herhalde dayanamazdım bu acıya, bir gözümü ya da iki gözümü birden kaybedip, horozlar gibi, dövüşmeye devam edemezdim. İnsanoğlu büyük kuşların, büyük hayvanların yanında pek bir şey değil. Ama yine de, denizin karanlığındaki şu hayvanın yerinde olmak isterdim.

Yüksek sesle, "Köpekbalıkları gelmezse," dedi. "Köpekbalıkları gelirse, Tanrı ona da bana da acısın."

Büyük DiMaggio benim dayandığım kadar dayanabilir miydi böyle bir balığa? diye düşündü. Mutlaka, hem de

daha çok dayanırdı. Hem onun babası da balıkçıydı. Ama o kemik mahmuzu çok yakar mıydı canını?

"Bilmiyorum," dedi yüksek sesle. "Bende öyle bir mahmuz yok."

Güneş batarken, kendine biraz daha güven vermek için, Casablanca'daki meyhanede rıhtımın en güçlü adamı olan Cienfuesgos'lu iri zenciyle nasıl bilek güreşi yaptıklarını hatırladı. Dirsekleri masaya tebeşirle çizdikleri çizginin üstünde, elleri birbirinin ellerine sımsıkı kenetli, bir gün bir gece dayanmışlardı. Birbirinin elini masaya yatırmaya çalışıyordu ikisi de. Herkes bahse tutuşuyordu, lüks lambalarının altından insanlar girip çıkıyordu odaya, zencinin eline, koluna bakmıştı, zencinin yüzüne. İlk sekiz saatten sonra, dört saatte bir hakem değiştirdiler, uyuyabilsinler diye. İkisinin de tırnaklarına kan oturdu, birbirlerinin gözlerine, ellerine, bileklerine bakıyorlardı, bahse tutuşanlar odaya girip çıkıyor, duvar diplerindeki yüksek iskemlelere oturup onları seyrediyordu. Duvarlar parlak maviye boyanmıştı, ahşaptı, lambalar gölgelerini düşüyordu duvarlara. Zencinin gölgesi kocamandı, rüzgar lambaları salladıkça gölgesi de duvarda sallanıyordu.

Durum gece boyunca sık sık değişti, zenciye rom içirdiler, sigara yakıp ağzına tutuşturdular. Rom içtikten sonra bütün gücüyle abanıyordu zenci, bir keresinde yaşlı adamın bileğini, ihtiyar bir adam değildi o sıralarda, Santiago **El Campéon**'du, sekiz santim kadar yatırmıştı. Ama yaşlı adam, ölü noktaya getirmeyi başarmıştı elini. İşte o zaman, güçlü kuvvetli bir adam olan, büyük bir sporcu olan zenciyi

yeneceğini anlamıştı. Gün ışırken de, bahisçiler güreşin berabere bitmesi gerektiğini ileri sürerlerken, hakemin başını iki yana salladığı sırada, bütün gücünü kullanmış, zencinin elini tahtaya yapıştırıncaya kadar abanmıştı. Bir pazar sabahı başlamıştı güreş, bir pazartesi sabahı sona ermişti. Bahisçilerin çoğu berabere bitmesini istemişlerdi güreşin, rıhtımda şeker çuvalları taşımaya ya da Havana Kömür Şirketi'nde çalışmaya gideceklerdi çünkü. Yoksa herkes güreşte birinin yenmesini istiyordu. O da yenmişti işte, bitirmişti güreşi, herkes işine gitmeden önce.

Bu olaydan sonra uzun süre herkes Şampiyon diye çağırdı onu, baharda bir de rövanş maçı yaptılar. Ama pek para konmadı ortaya, ilk maçta Cienfuegos'lu zencinin güvenini sarstığı için, bu keresinde oldukça kolay kazandı. Bir-iki maç daha yaptı sonra, başka yapmadı. İstese herkesi ezerek yeneceğini anlamıştı, bunun balık tutmada sağ eline iyi gelmeyeceğini de anlamıştı. Sol eliyle birkaç deneme maçı yapmıştı sadece. Ama sol eli hep aldatıyordu onu, söylediklerini bir türlü yerine getirmiyordu, sol eline güvenmez oldu.

Güneş şimdi ısıtır, iyileştirir onu, diye düşündü. Geceleyin pek üşümezse bir daha tutulmaz. Bakalım bu gece neler getirecek?

Başının üstünden, Miami'ye giden uçak geçti, uçak gölgesinin uçan balık sürülerini korkutarak kaçırdığını gördü.

"Bu kadar uçan balık var, yunus da vardır," dedi, balığı yavaşlatabilir miyim diye geriye yaslanıp ipi çekti. Ama

yavaşlatamadı, aynı gerginlikte kalmıştı ip, her yanından sular damlıyordu, kopma noktasına yaklaşmıştı demek. Sandal ağır ağır ilerliyordu, gözden kayboluncaya kadar uçağa baktı.

Uçakta olmak çok gariptir herhalde, diye düşündü. Deniz o yükseklikten nasıl görünür acaba? Çok yüksekten uçmazlarsa balıkları iyice görebilirler. Ben de iki yüz kulaç yükseklikte ağır ağır uçup havadan görmek isterdim balıkları. Kaplumbağa teknelerindeyken direğin tepesine çıkardım, o yükseklikten bile bir sürü şey görürdüm. Yunuslar daha yeşil görünür oradan, çizgilerini, mor beneklerini görebilir insan, bütün sürüyü yüzerken görebilir. Karanlık akıntıların hızlı balıklarının sırtları neden mordur hep, neden mor çizgileri, mor benekleri vardır? Yunus, altın sarısı olduğu için yeşil görünür tabii. Ama acıkıp da bir şeyler yemeye çıkınca, iki yanında mor çizgiler görünür, tıpkı marlinde olduğu gibi. Öfkeden mi beliriyor bu morluklar, yoksa hızını arttırmasından mı?

Hava tam kararırken, sanki okyanusun sevişmesini örten sarı bir battaniye gibi denizin üstüne hafifçe yayılan, dalgalan bir yosun adasını, Sargasso yosunlarından bir adayı geçtikleri sırada, küçük oltasına bir yunus takıldı. İlk olarak, havaya sıçradığında gördü onu, güneşin son ışıklarında altın gibiydi, havada kıvrılıyor, çılgıncasına çırpınıyordu. Korkuyla bir daha, bir daha sıçradı, yaşlı adam, büyük oltanın ipini sağ eliyle, sağ koluyla tutarak sandalın kıçına ilerledi, diz çöktü, sol eliyle yunusu çekti, oltayı çektikçe kaçmasın diye çıplak sol ayağıyla üstüne basa-

yordu. Balık, umutsuzluk içinde çırpınarak sandalın kıçına kadar gelince, yaşlı adam eğildi, mor benekli altın sarısı balığı yukarı aldı. Balık çenelerini açıp kapayarak iğneyi ısırıyordu durmadan, uzun düz gövdesiyle, kuyruğuyla, kafasıyla teknede çırpındı, yaşlı adam sopayla altın sarısı kafasına vurdu yunusun, yunus debelendi, sonra kıpırdamadı artık.

Yaşlı adam iğneyi çıkardı, bir sardalya daha takıp denize fırlattı. Ağır ağır başaltına döndü sonra. Sol elini yıkayıp pantolonuna sildi. Sonra ağır ipi sağ elinden sol eline geçirip sağ elini de yıkadı denizde, bu arada güneşin okyanusta batmasına, büyük oltanın suya girişindeki eğikliğe bakıyordu.

"Hiç değişmedi," dedi. Ama suyun eline çarpışından anladığına göre, hızı oldukça azalmıştı.

"İki küreği kıça bağlasam geceleyin hızını azaltırım," dedi. "Bu gece de dayanacak, ben de dayanırım."

Yunusu biraz sonra temizlemeli, kanı etinde kalsın, diye düşündü. Birazdan temizlemeli, hızı yavaşlatmak için kürekleri de o zaman bağlarım. Balığı tedirgin etmemeli şimdi, güneş batıyor. Gün batımı bütün balıklar için en zor zamandır.

Elini havada kurutup ipi kavradı, yerleşebildiği kadar yerleşti başaltına, tahtaya iyice yaslandığı için ağırlığın çoğunu tekneye vermişti şimdi.

Bu işin nasıl yapılacağını öğreniyorum artık, diye düşündü. Hiç olmazsa bu yanının. Sonra unutma, zokayı

yuttuğundan beri bir şey yemedi, kocaman, çok yemek ister. Ben koca bir bonito yedim. Yarın da yunusu yerim. **Dorado** diyordu yunusa. Belki de birazını yerim temizleyince. Bonitoyu yemekten daha güç olacak. Ama kolay olan ne var ki?

Yüksek sesle, "Nasılsın bakalım balık?" diye sordu. "Ben iyiyim, sol elim de daha iyi, bir gün bir gece yetecek kadar yiyeceğim de var. Çek bakalım tekneyi, balık."

Ama pek iyi değildi, aslında, ipin sırtına verdiği acı, acı olmanın ötesindeydi şimdi, güvenilmez bir uyuşukluğa dönmüştü. Ama çok daha kötü şeyler geçti başımdan, diye düşündü. Birazcık kesildi elim, tutulma da bir elimden ötekine geçti. Bacaklarım iyi. Hem yiyecek bakımından da üstünüm ondan.

Hava kararmıştı şimdi, eylülde güneş batınca hemen kararır hava. Başaltının yıpranmış tahtasına yaslanarak dinlenebildiği kadar dinlenmeye çalıştı. İlk yıldızlar doğmuştu. Adını bilmiyordu Rigel'in, ama onu görünce bütün yıldızların yakında belireceğini, uzaklardaki bütün arkadaşlarına kavuşacağını anladı.

"Yüksek sesle, "Balık da arkadaşım," dedi. "Böyle bir balığı ne gördüm ne de işittim. Ama öldürmek zorundayım onu. İyi ki yıldızları öldürmek zorunda değiliz."

Düşün bir kere, insan her gün ayı öldürmek zorunda kalsaydı ne olurdu? diye düşündü. Ay kaçıp giderdi. Düşün bir kere, ya her gün güneşi öldürmek zorunda kalsaydı? Talihimiz varmış, diye düşündü.

Yiyeceği olmayan büyük balığa acıdı sonra, ama acıması, onu öldürme kararını hiç etkilemedi. Kimbilir kaç insanı doyuracak, diye düşündü. Ama bu balığı yemeye layık mı o insanlar? Değiller tabii. Davranışına, yüceliğine, soyluluğuna bakılırsa kimse layık değil onu yemeye.

Ben bu işlerden anlamam, diye düşündü. Ama iyi ki güneşi, ayı, yıldızları öldürmek zorunda değiliz. Denizden beslenmek, gerçek kardeşlerimizi öldürmek yetiyor.

Artık, diye düşündü, sandalın yavaşlaması konusunu düşünmeliyim. Tehlikeleri de var bunun, iyi yanları da. Kürekleri yerine bağlamışsam da, sandal hafifliğini kaybetmişse, balığın göstereceği bir çabayla ipi sallamak zorunda kalırım, bu yüzden de balık elden gider. Sandalın hafifliği ikimizin de çektiği acıyı uzatıyor, ama daha tehlikesiz, asıl hızını kullanmadı daha. Ne olursa olsun, bozulmadan yunusu temizleyip birazını yemeliyim, güç kazanmak için.

Şimdilik bir saat daha dinleneyim, sandalın kıçına gidip yunusu temizlemeden, bir karara varmadan önce bakayım hâlâ dayanıyor mu? Bu arada davranışlarını da incelerim, bakalım bir değişiklik olacak mı? Kürekleri bağlamak iyi numara doğrusu; ama işi sağlama almanın sırası geldi. Hâlâ güçlü; gördüm, iğne ağzının kenarında, sımsıkı kapamış. İğne bir şey değil. Önemli olan açlık, bir de tanımadığı bir düşmanla karşılaşması. Dinlen ihtiyar, iş yeniden başa düşünceye kadar bırak da o çalışsın.

İki saat kadar dinlendi. Geç vakte kadar ay doğmuyordu şimdi, saati kestirme olanağı yoktu. Pek dinlenemiyordu da. Balığın ağırlığını hâlâ omuzlarında taşıyordu, sol elini teknenin başına dayayıp ağırlığın birazını daha sandala aktardı.

İpi bağlasam ne kolay olurdu, diye düşündü. Ama hafifçe bir atılışla koparırdı. Gövdemi kullanarak bir esneklik kazandırmalıyım ipe, iki elimle de salmaya hazır olmalıyım.

Yüksek sesle, "Ama daha uyumadın ihtiyar," dedi. "Yarım gün, bir gece uyumadın, bir gün daha geçti,

uyumadın. Biraz durgunlaşırsa, hızını değiştirmezse uyumanın bir yolunu bulmalısın. Uyumazsan kafanın içi allak bullak olur sonra."

Kafam pırıl pırıl, diye düşündü. Gerektiğinden de çok. Kardeşlerim olan yıldızlar kadar pırıl pırılım. Uyumalıyım yine de. Yıldızlar uyurlar, ay da, güneş de uyur, akıntı olmadığı günlerde okyanus bile uyur, durgunken.

Uyumayı unutma, diye düşündü. Mutlaka uyu, ip için de bir kolaylık düşün. Gidip yunusu hatırla şimdi. Uyurken küreklerin böyle bağlı durması çok tehlikeli.

Uyumasam da olur, dedi kendi kendine. Ama çok tehlikeli bir şey bu.

İpi sarsmamaya çalışarak, elleriyle dizlerinin üstünde teknenin kıçına doğru ilerlemeye başladı. Balık da yarı uyuyordur belki, diye düşündü. Ama dinlenmemesi gerek. Ölünceye kadar çekmeli ipi.

Kıça varınca döndü, omuzlarına dolanmış ipi sol eliyle tutuyordu şimdi, sağ eliyle bıçağını kınından çıkardı. Yıldızlar parlaktı, yunusu açık seçik görebiliyordu, bıçağın ucunu kafasına saplayıp balığı kendine doğru çekti. Bir ayağını üstüne basarak karnını yanağına kadar yardı hemen. Sonra bıçağını bıraktı, solungaçlarını çekip sağ eliyle iyice temizledi onu. Karnı ağırdı yunusun, kaygandı, yararak açtı karnını. İki tane uçan balık vardı yunusun karnında. Tazeydiler, diriydiler, yanyana yere bıraktı onları, barsaklarla solungaçları denize fırlattı. Suda fosforlu izler bırakarak battılar. Yunus soğuktu, yıldızların ışığında pis bir griliğe

bürünmüştü, yaşlı adam, sağ ayağı balığın kafasında, bir yanının derisini yüzdü. Sonra çevirip öteki yanını da yüzdü, kafasından kuyruğuna kadar ikiye ayırdı onu.

Kılçığı denize fırlatıp suyun anafor yapıp yapmadığını görmek için baktı. Ama usulca batışının ışıltısı vardı sadece. Sonra dönüp uçan balıkları yunusun dilimleri içine yerleştirdi, bıçağını kınına sokarak ağır ağır başaltına döndü. İpin ağırlığıyla iki büklümdü, balığı sağ eliyle tutuyordu.

Başaltına varınca iki dilimi tahtaların üstüne koydu, uçan balıkları da yanlarına bıraktı. Sonra omuzlarında yeni bir yerleştirdi ipi, sandalın kenarına tutunarak sol eline aldı yine. Sonra da yandan eğilip uçan balıkları denizde yıkadı, suların eline çarpışından sandalın hızını yokladı. Balığın derisini yüzmekten fosforlanmıştı eli, suyun eline çarpışına baktı. Daha hafif çarpıyordu artık, elini sandalın yan tahtalarına sürterken fosfos parçacıkları ayrılıp kıça doğru ağır ağır sürüklendi.

"Ya yoruldu ya da dinleniyor," dedi yaşlı adam. "Artık şu yunusu yiyeyim de biraz dinleneyim, uyuyayım."

Yıldızların altında, gittikçe soğuyan gecede, yunus dilimlerinden birisinin yarısıyla, temizleyip kafasını kestiği uçan balıklardan birini yedi.

"Pişirilirse ne nefis balık olur şu yunus," dedi. "Çiğken de ne berbat. Bir daha yanıma tuz ya da misket limonu almadan adım bile atmam sandala."

Zaten bende kafa olsaydı başaltına su dökerdim gün

boyunca, kuruyunca bana da tuz kalırdı, diye düşündü. Ama yunusu da güneş batarken, yakaladım. Yine de hazırlıklı olmam gerekirdi. Ama yuttum hepsini, midem de bulanmadı.

Gökyüzü doğuda bulutlanıyordu, tanıdığı bütün yıldızlar teker teker kayboldular. Koca bir bulut vadisine doğru ilerliyor gibiydiler şimdi, rüzgar kesilmişti.

"Üç-dört gün sonra hava bozacak," dedi. "Ama bu gece bozmaz. Balık hazır durgunken biraz kestir ihtiyar."

Oltanın ipini sağ eliyle sımsıkı tuttu, bütün ağırlığını başaltının tahtasına dayayarak sağ elini kalçasına yapıştırdı. Omuzlarından biraz sırtına doğru kaydırdı ipi, sol eline doladı.

Böyle dolanmış durdukça sağ elim ipi tutabilir, diye düşündü. Uyurken gevşerse sol elim uyandırır beni. Sağ elin işi çetin. Ama böyle çetin işlere alışıktır o. Yirmi dakika ya da yarım saat bile uyusam yeter. İpin üstüne uzanarak yattı, bütün ağırlığını sağ eline verip uyudu.

Aslanları görmedi rüyasında, sekiz-on millik bir bölgeye yayılmış koca bir yunus sürüsü gördü, çiftleşme mevsimleriydi, havaya sıçrıyorlar, sonra da sıçrarken suda açtıkları deliğe dalıyorlardı.

Köyde yatağında yattığını gördü sonra, poyraz esiyordu, üşüyordu yaşlı adam, başını yastık yerine sağ elinin üstüne koyduğu için sağ eli uyuşmuştu.

Sonra uzun sarı kumsalı görmeye başladı rüyasında, aslanların ilki alacakaranlıkta kumsala indi, öteki aslanlar

da geldiler sonra, yaşlı adam, karadan esen meltemde, demir atmış geminin pruvasında başını tahtaya dayamış, başka aslanların yolunu gözlüyordu, mutluydu.

Ay çıkalı çok olmuştu, ama uyumaya devam etti, balık durmadan çekiyordu tekneyi, tekne bulutların tüneline sürükleniyordu.

Sağ yumruğunun yüzüne çarpmasıyla uyandı, ip sağ elini yakarak boşalıyordu. Sol elinin farkında bile değildi, sağ eliyle sımsıkı yapıştı ipe, ip kurtuldu. Sonunda sol eli ipi buldu, geriye yaslandı yaşlı adam, sırtı da sol eli de yanıyordu şimdi, bütün ağırlık sol eline kaymıştı, eli kesiliyordu. Dönüp yedek iplere baktı, birbirlerine dolanmadan açılıyorlardı. Tam o sırada okyanusu kabartarak sıçradı balık, bütün ağırlığıyla suya daldı. Bir daha, bir daha sıçradı, iplerin açılmasına rağmen hızla gidiyordu tekne, yaşlı adam ipi geriyor, kopma noktasına gelince bırakıyordu, yine geriyordu sonra, yine bırakıyordu. Başaltına yüzükoyun düşmüştü, yunus dilimine girmişti yüzü, kımıldayamıyordu.

İşte beklediğimiz oldu, diye düşündü. Dayanalım bakalım.

İplerin acısını çıkar, diye düşündü. Acısını çıkar.

Balığın sıçrayışlarını göremiyordu, okyanusun açılmasını, balığın düşerken çıkardığı gürültüyü duyuyordu sadece. İplerin hızı çok kötü kesiyordu elini, ama bunun böyle olacağını zaten biliyordu önceden, ipi elinin nasırlı yerlerine kaydırmaya, avucundan, parmaklarından uzak tutmaya çalışıyordu.

Çocuk burada olsaydı ipleri ıslatırdı, diye düşündü. Evet. Burada olsaydı çocuk. Burada olsaydı çocuk.

İpler açıldı, açıldı, açıldı, ama denize ağır ağır kayıyordu artık, balık her santimini büyük çabalarla kazanıyordu ipin. Yaşlı adam, tahtaların arasından kaldırdı başını, yanağının ezdiği balık diliminden çekti. Dizlerinin üstünde doğruldu sonra, sonra da ağır ağır ayağa kalktı. İpi gittikçe yavaşlatarak bırakıyordu. Göremediği ipleri ayağıyla yoklayabileceği kadar arkaya çekildi. Epeyce ip vardı hâlâ, balık suya yeni ipleri çekmek zorundaydı şimdi.

Evet, diye düşündü. En aşağı on iki kere sıçradı, sırtındaki keseler havayla dolmuştur, çıkaramayacağım kadar derinlere dalıp ölemez. Çember çizmeye başlayacaktır yakında, işte o zaman başlayacak asıl iş. Ansızın niye sıçradı acaba? Açlık yüzünden umutsuzluğa mı kapıldı, yoksa geceleyin bir şeyden mi korktu? Belki ansızın korkmuştur. Ama durgun, güçlü bir balıktı, yürekli görünüyordu, kendine güveniyor gibiydi. Garip.

"Asıl sen yürekli olup kendine güvenmelisin ihtiyar," dedi. "Hâlâ tutuyorsun onu, ama arayı kapayamıyorsun. Ama çember çizmeye başlayacak yakında."

Yaşlı adam sol eliyle, omuzlarıyla tutuyordu balığı, eğildi, ezilmiş yunus etlerini yıkamak için yüzüne su çarptı sağ eliyle. Midesini bulandırır diye korkuyordu, kusardı belki, gücünü kaybederdi. Yüzü temizlenince yandan eğilip suda sağ elini yıkadı, sonra da tuzlu suda tuttu onu, güneşin doğmasından önceki ilk ışıkları seyretti. Neredeyse doğuya gidiyor, diye düşündü. Demek yorulmuş, akıntıya bırakmış

kendini. Yakında çember çizer. Asıl işimiz o zaman başlayacak.

Sağ elinin suda yeteri kadar kaldığına karar verince yukarı çekti elini, inceledi.

"O kadar kötü değil," dedi. "Bir erkek için acının ne önemi var."

Taze kesiklere gelmesin diye dikkatle tuttu ipi, sol elini teknenin öteki yanından suya sokmak için ağırlığı biraz kaydırdı.

"Gerçi pek değerli bir şey değilsin ama iyi iş becerdin sayılır," dedi sol eline. "Ama bir ara ortalarda yoktun."

Niye iki tane iyi elle doğmamışım? diye düşündü. Belki de suç bende, iyi alıştıramamıştım onu. Ama Tanrı bilir ya, kaç kere öğretmeye çalıştım. Yine de, bu gece iyi iş becerdi, üstelik bir kere tutuldu. Bir daha tutulacağına iple kopsun, daha iyi.

Bunları düşününce aklının pek başında olmadığını anladı, biraz daha yunus yemesi gerektiğini düşündü. Ama yiyemem, dedi kendi kendine. Miden bulanıp da gücünü kaybedeceğine aklın başında olmasın, daha iyi. Hem biliyorum, yesem çıkarırım, suratım battı içine. Ne olur ne olmaz, durum kötüleşirse o zaman yerim. Ama bir şeyler yiyerek güç kazanmanın vakti geçti. Amma da salaksın, dedi kendi kendine. Öteki uçan balığı yesene.

Balık oradaydı, temizlenmişti, hazırdı, sol eliyle alıp kılçıkları dikkatle çiğneyerek kuyruğuna varıncaya kadar yedi.

Bundaki besleme gücü öteki balıklardan daha çoktur, diye düşündü. Hiç olmazsa bana gerekli olan güç. Artık yapabileceğimi yaptım, diye düşündü. Varsın çember çizmeye başlasın, kapışalım.

Balık çember çizmeye başladığında, denize açıldığından beri üçüncü kere doğuyordu güneş.

Balığın dönmeye başladığı, ipin suya girişinden anlaşılmıyordu. Bunun için çok erkendi daha. İpin hafifçe gevşediğini farketti, sağ eliyle usul usul çekmeye başladı. Her zamanki gibi geriliyordu ip, ama tam kopma noktasındayken yine gevşiyordu. Omuzlarıyla başını ipin altından geçirip usul usul, aralıksız çekmeye başladı. İki elini de kullanıyor, gövdesiyle bacaklarından güç almaya çalışıyordu. İhtiyar bacaklarıyla omuzları, ipi çekerken yaylanıyordu.

"Çok büyük bir çember bu," dedi. "Çember çiziyor."

İpi çekemez oldu sonra, güneşte ipten suların damladığını görünceye kadar gerdi onu. Sandal ilerlemeye başladı, yaşlı adam diz çöküp yeniden karanlık sulara bıraktı ipi, istemeyerek.

"En büyük çemberini çiziyor," dedi. Bütün gücümle asılmalıyım, diye düşündü. Gerginlik, çizdiği çemberi her defasında daraltır. Belki bir saate kalmaz, görürüm onu. Onu kandırmalıyım şimdi, sonra da öldürmeliyim.

Ama iki saat sonra balık ağır ağır dönmekteydi hâlâ, yaşlı adam terden sırılsıklam olmuş, iliklerine kadar yorulmuştu. Ama çemberler daha küçüktü şimdi, ipin suya

girişinden anlaşıldığına göre, yüzerken boyuna yükselmişti balık.

Yaşlı adam, bir saattir kara benekler görüyordu gözlerinin önünde; ter, gözlerini tuza bulamıştı, gözünün üstündeki kesiği, alınını tuza bulamıştı. Kara beneklerden korkmuyordu. İpi o güçle çekerken olurdu böyle şeyler. Ama iki kere de başı dönmüş, bayılacak gibi olmuştu, asıl ondan korkuyordu.

"Böyle bir balık karşısında yenik düşüp ölemem," dedi. "Ne güzel çıkıyor; Tanrım, güç ver bana, dayanayım. Yüz kere Babamız'a, yüz kere de Meryem Ana'yı okuyacağım. Ama şimdi okuyamam."

Okudun say, diye düşündü. Sonra okursun.

Tam o sırada, iki eliyle tuttuğu ip ansızın sarsılarak çekildi. Sert, gergin, ağır bir çekilmeydi bu.

Burnuyla ipi zorluyor, diye düşündü. Bunun da sırası gelecekti nasıl olsa. Zorlayacak. Ama bu yüzden sıçrayabilir, dönmeye devam etse daha iyi. Hava almak için sıçraması gerekliydi. Ama her sıçrama iğnenin açtığı yarığı büyütebilirdi, balık da iğneyi atardı belki.

"Sıçrama, balık," dedi. "Sıçrama."

Balık birkaç kere daha vurdu ipe, başını her sallayışında yaşlı adam ipi biraz daha saldı.

Acısını arttırmamalıyım, diye düşündü. Benim çektiğim acının önemi yok. Dayanabilirim. Ama onun acısı artarsa çılgınca şeyler yapar.

Bir süre sonra çırpınmayı bıraktı balık, ağır ağır çember çizmeye başladı. Yaşlı adam ipi durmadan çekiyordu şimdi. Ama yine bayılacak gibi oldu. Sol eliyle biraz deniz suyu alıp başına döktük. Biraz daha su aldı sonra, ensesini ovuşturdu.

"Tutulma yok," dedi. "Birazdan çıkar, dayanabilirim. Dayanmam gerek. Sözünü bile etme bunun.

Diz çökerek başaltına yaslandı yine, bir an için ipi sırtına doladı. Çember çizerken biraz dinlenirim, diye düşündü, çıkınca da kalkar asılırım, diye kararlaştırdı.

Başaltında dinlenirken balığın çember çizmesi, bu arada ipi çekememek insanı tedirgin ediyordu. Ama ipin gerginliğinden balığın sandala doğru geldiğini anlayınca, yaşlı adam ayağa kalktı, çekmeye başladı ipi.

Hiç bu kadar yorulmamıştım, diye düşündü, alize de esnemeye başlıyor şimdi. Ama balığı götürmek içim ihtiyacım olacak ona. Çok ihtiyacım olacak.

"Çember çizmek için bir daha uzaklaşırken yine dinlenirim," dedi. "Çok daha iyiyim şimdi. İki-üç dönüş sonra yakalarım onu."

Hasır şapkası ensesine kadar inmişti, balığın ipi gererek uzaklaşmaya başlamasıyla birlikte başaltına çöktü.

Şimdilik sen çabala, balık, diye düşündü. Dönüşte yakalarım seni.

Deniz epeyce kabarmıştı. Ama hafif bir meltem esiyordu, dönmek için bu melteme ihtiyacı vardı.

"Güneybatıya yönelmeli," dedi. "Kimse kaybolmaz denizde, üstelik uzun bir adadayız."

İlk olarak, üçüncü dönüşünde gördü balığı.

Karanlık bir gölge olarak gördü onu, sandalın altından geçmesi öyle uzun sürdü ki, büyüklüğüne inanamadı.

"Hayır," dedi. "O kadar büyük olamaz."

Ama o kadar büyüktü işte, çemberini çizdikten sonra otuz metre ileride yüze çıktı, yaşlı adam kuyruğunun sudan yükseldiğini gördü. Koca bir tırpandan daha yüksekti kuyruğu, lacivert suyun üstünde soluk eflatundu. Dalgaları tırpanlayarak okyanusa gömüldü yine, balık su yüzüne yakın bir yerde yüzerken yaşlı adam onun kocaman gövdesini, çevresindeki mor çizgileri rahatça görebiliyordu. Sırtındaki yüzgeci kısmış, yanlarındaki koca yüzgeçleriyse alabildiğine açmıştı.

Bu çemberi çizerken yaşlı adam gözlerini de gördü balığın, yanında iki tane de asalak balık yüzüyordu. Bazen gidip yapışıyorlardı ona. Bazen ayrılıyorlardı. Onun gölgesinde yüzüyorlardı bazen de. Uzunlukları birer metre kadardı, hızla yüzerlerken, yılanbalıkları gibi kıvrılıyordu gövdeleri.

Yaşlı adam terliyordu şimdi, ama terlemesi sadece güneşten değildi. Balığın sessizce her dönüşünde biraz daha topluyordu ipi, iki dönüş sonra zıpkını saplayabileceğini sanıyordu.

Ama iyice, iyice, iyice yaklaşmalıyım ona, diye düşündü. Kafasına saplamamalı. Yüreğine saplamalı.

"Heyecanlanma ihtiyar, güçlü ol," dedi.

Bir sonraki dönüşünde balığın sırtı sudan çıktı, ama biraz uzaktaydı sandaldan. Bir sonraki dönüşünde de uzaktaydı, ama daha çok çıkmıştı, yaşlı adam ipi biraz daha toplamakla ona iyice yaklaşacağını umuyordu.

Zıpkınını çok önceden hazırlamıştı; incecik sicimi yuvarlak bir sepetin içindeydi, ucu da başaltına bağlanmıştı.

Balık çemberini kapamak üzereydi şimdi, durgundu, güzeldi, kocaman kuyruğu oynuyordu sadece. yaşlı adam, onu kendine çekmek için olanca gücüyle asıldı ipe. Bir an yan yattı balık. Sonra düzelip bir kere daha dönmeye başladı.

"Kımıldattım onu," dedi yaşlı adam. "Kımıldatabildim."

Bayılacak gibi oldu yine, ama bütün gücüyle büyük balığa asılıyordu. Kımıldattım, diye düşündü. Belki bu defa çekebilirim onu. Çekin ellerim, diye düşündü. Sıkı durun, bacaklarım. Dayan, kafam. Dayan. Şimdiye kadar hiç kara çıkarmadın yüzümü. Bu defa onu çekeceğim.

Bütün gücüyle asıldı, her şey yolunda gitti önce, balığı yarı yola kadar çekti, ama sonunda balık doğrulup yüzmeye başladı.

"Balık," dedi yaşlı adam. "Balık, nasıl olsa öleceksin. Beni de mi öldürmek istiyorsun?"

Böyle yapmakla bir şey olacağı yok, diye düşündü. Dudakları kurumuştu, konuşamıyordu, suya da uzanamı-

yordu şimdi. Bu defa sandala kadar çekmeliyim onu, diye düşündü. Birkaç kere daha dönerse dayanamam. Dayanırsın, dedi kendi kendine. Sonuna kadar dayanırsın.

Bir sonraki dönüşte az kalsın işini bitirecekti balığın. Ama balık yine doğrulup ağır ağır uzaklaştı yüzerek.

Beni öldürüyorsun balık, diye düşündü yaşlı adam. Ama hakkın da var. Senden daha büyük, senden daha güzel, daha soğukkanlı, daha soylu bir şey görmedim, kardeşim. Hadi, öldür beni. Kimin kimi öldürdüğünün hiç önemi yok.

Kafan karışıyor şimdi de, diye düşündü. Aklın başında olmalı. Alını başına al, erkek gibi dayan. Ya da balık gibi, diye düşündü.

Kendisinin de zor duyabileceği bir sesle, "Toparlan, kafam," dedi. "Toparlan."

Balık iki kere daha döndü.

Anlayamıyorum, diye düşündü yaşlı adam. Her defasında bayılacak gibi oluyordu. Anlayamıyorum. Ama bir kere daha deneyeyim.

Bir kere daha denedi, balığı yan yatırdığında bayılacak gibi oldu yine. Balık doğruldu, büyük kuyruğunu havada sallayarak ağır ağır uzaklaştı.

Elleri pelte pelte olmuştu yaşlı adamın, gözleri bir görüyor bir görmüyordu; yine de, bir kere daha deneyeceğim, diye söz verdi kendi kendine.

Bir kere daha denedi, aynı sonucu aldı. Bir kere daha, diye düşündü; neredeyse bayılacaktı.

Bütün acısını, gücünden, çoktan çekip gitmiş gururundan kalan ne varsa balığın çektiği acıya karşı hepsini ortaya koydu, yan yatarak yaklaştı balık, ağır ağır, yan yan yüzüyordu, o kadar yaklaştı ki burnu sandala değecekti neredeyse, uzundu, upuzundu, derindi, genişti, gümüş rengindeydi, mor benekler vardı üstünde, geçip gitmeye başladı.

Yaşlı adam yere bıraktı ipi, ayağını üstüne bastı, kaldırabildiği kadar kaldırdı zıpkınını, olanca gücüyle, artan gücüyle havaya göğsüne kadar kalkmış o büyük yüzgecin arkasına sapladı. Demirin battığını duydu, üstüne abandı, bütün ağırlığıyla itti zıpkını.

Balık, içinde ölümüyle, canlandı, olanca uzunluğunu, genişliğini, olanca gücünü, güzelliğini göstererek sudan yükseldi. Sonra yaşlı adamla teknenin üstüne sular sıçratarak denize düştü.

Bayılacak gibiydi yaşlı adam, rahatsızdı, iyi göremiyordu. Ama zıpkınının sicimini açıp çiğ elleri arasından ağır ağır saldı, gözleri görmeye başlayınca, balığın, gümüş rengi karnı yukarıda, sırtüstü yatmakta olduğunu gördü. Zıpkının sapı balığın omuzundan görünüyordu, deniz yüreğinin kırmızı rengine boyanmaktaydı. Bir milden daha derin olan mavi suda koyu koyu birikti önce. Sonra bulut gibi yayıldı. Balık gümüş rengindeydi, kımıldamıyordu, dalgalarla sallanıyordu.

Yaşlı adam dikkatle, gözlerinin görebildiği kadar baktı balığa. Sonra zıpkının sicimini başaltındaki tahtaya iki kere doladı, başını ellerinin arasına aldı.

Başaltına yaslanarak, "Kafamı toparlamalıyım," dedi. "Yorgun ihtiyarın biriyim ben. Ama bu balığı, kardeşimi öldürdüm, sıra işin hamallığında."

Sandalın yanına bağlamak için ilmikleri, halatı hazırlamalı, diye düşündü. İki kişi olsaydık bile, tekneyi boşaltıp balığı yukarı alsaydık yine de sığmazdı sandala. Her şeyi hazırlamalı, sonra onu çekip iyice bağlamalı, sonra da yelken açmalı eve doğru.

Balığı sandalın yanına doğru çekmeye başladı, solungaçlarından geçireceği ipi ağzından çıkaracak, kafasını başaltının oraya bağlayacaktı. Görmek istiyorum onu, diye düşündü, dokunmak istiyorum ona, onu duymak istiyorum. Bütün varlığım o, diye düşündü. Ama bu yüzden duymak istemiyorum onu. Yüreğini duydum galiba, diye düşündü. Zıpkını ikinci itişimde. Çek yanına, bağla, ilmiği kuyruğundan geçir, bir ip de ortadan geçir, sımsıkı bağla tekneye.

"İş başına, ihtiyar," dedi. Sudan bir yudumcuk aldı. "Savaş bitti ama yapılacak bir sürü hamallık var daha."

Gökyüzüne, sonra da balığına baktı. Dikkatle baktı güneşe. Olsa olsa öyledir, diye düşündü. Alize çıkıyor. Oltalarda iş kalmadı artık. Eve dönünce çocukla birlikte hepsini onarırız.

"Gel bakalım, balık," dedi. Ama balık gelmedi. Sallanarak yatıyordu sularda, yaşlı adam tekneyi balığın yanına yanaştırdı.

Yanaşıp da başaltını balığın başına dayayınca bile, büyüklüğüne inanamadı. Zıpkın siciminin ucunu çözdü, balı-

ğın solungacından geçirip ağzından çıkardı, burnuna bir kere dolayıp öteki solungacından geçirdi, bir kere daha doladı, burnuna, sonra iki ucunu birden başaltına bağladı. Sicimi kesti sonra, kuyruğu bağlamak için sandalın kıçına gitti. Balığın gümüşlü morlu rengi gümüşe dönmüştü sadece, çizgileri de kuyruğu gibi soluk eflatundu. Birer karıştan daha genişti çizgileri, gözleri bir periskopun içindeki aynalar gibi, dinsel bir törendeki azizlerin gözleri gibi ayrıydı birbirinden.

"Onu öldürmenin tek yolu buydu," dedi yaşlı adam. Suyu içtiğinden beri daha iyiydi, balığın kaçamayacağını da biliyordu artık, kafası yerine gelmişti. Bu haliyle en aşağı yedi yüz kilo çeker, diye düşündü. Belki de daha çok. Üçte ikisini satsa, kilosu altmış sentten?

"Kalemsiz olmaz," dedi. "Kafam yerinde değil. Ama büyük DiMaggio olsa benimle övünürdü. Bende kemik mahmuzu yok. Ama ellerimle sırtım adamakıllı ağrıdı." Kemik mahmuzu nedir acaba? diye düşündü. Belki bizde var da biz bilmiyoruz.

Balığı sandalın başına, kıçına, ortasına bağladı. Öylesine büyüktü ki sandala yanaşmış daha büyük bir tekne gibiydi. Bir parça ip kesti, ağzı açılmasın, rahat rahat gitsinler diye balığın çenesiyle burnunu bağladı. Yelken direğini dikti sonra, yamalı yelkeni çekti, sandal güneybatıya doğru ilerlemeye başladı, yaşlı adam kıça yarı uzanmıştı.

Güneybatının nerede olduğunu anlamak için pusulaya gerek duymuyordu. Alizeyi kollamak, yelkenin rüzgarı nereden aldığını görmek yeterdi. Küçük bir oltanın ucuna bir kaşık bağlayıp sarkıtsam, yiyecek bir şeyler bulmaya çalışsam, ağzımı ıslatmak için de biraz su içsem. Ama kaşık bulamadı, sardalyalar da kokmuştu. Gerçekten kancasını uzatıp sarı Gulp yosunlarından aldı biraz, yosunları salladı, küçücük karidesler döküldü tekneye. En aşağı on iki taneydiler, kum böcekleri gibi sıçrayıp duruyorlardı. Yaşlı adam baş parmağıyla işaret parmağını kullanarak kafalarını kopardı, kabuklarıyla, kuyruklarıyla yedi karidesleri. Çok küçüktüler, ama besleyici olduklarını biliyordu, tatları da iyiydi.

Yaşlı adamın daha iki içimlik suyu vardı şişede, karidesleri yedikten sonra bir içim suyun yarısını içti. Tekne, ağır yüküne rağmen iyi yol alıyordu, yaşlı adam koltuğunun altına almıştı yekeyi. Balığı görebiliyordu, bunun bir rüya olmadığını, gerçek olduğunu anlamak için ellerine bakması, sırtını teknenin kıçına dayaması yeterdi. Bir keresinde, sonlara doğru, umutsuzluğa kapıldığı sırada bunun belki de bir rüya olduğunu sanmıştı. Sonra balığın sudan çıkıp havada bir an kıpırdanmadan kaldığını, sonra da suyu düştüğünü

görünce büyük bir gariplik sezmişti bunda, inanamamıştı. Gözleri pek iyi görmüyordu o sıralarda, ama şimdi her zamanki gibiydi, açık seçik görüyordu her şeyi.

Artık karşısındaydı balık, elleriyle sırtı bunun bir rüya olmadığını gösteriyordu. Eller çabuk iyileşir, diye düşündü. İyice kanattım onları, tuzlu su iyileştirir. Körfezin karanlık suyu en iyi ilaçtır. Şimdi bütün iş kafayı toplamakta. Eller görevlerini yaptılar, iyi gidiyoruz. Ağzı kapalı, kuyruğu dimdik, kardeş kardeş gidiyoruz. Sonra kafası karışmaya başladı biraz, o mu beni götürüyor, ben mi onu götürüyorum? diye düşündü. Onu arkamdan sürükleseydim mesele yoktu. Balık bütün o yüceliğini bırakıp teknemde olsaydı yine mesele yoktu. Ama yan yana gidiyorlardı şimdi. İsterse o beni götürsün, diye düşündü yaşlı adam. İş hileye gelince, ondan üstünüm, zaten bir kötülüğü dokunmazdı bana.

Hızla gidiyorlardı, yaşlı adam tuzlu suya soktu ellerini, kafasını toplamaya çalıştı. Yüce kümülüs bulutları vardı gökte, kümülüslerin üstünde de sirüsler, yaşlı adam meltemin bütün gece süreceğini anladı. Durmadan balığa bakıyordu, bunun gerçek olduğuna inanmak için. İlk köpekbalığının saldırışından bir saat önceydi.

Bir rastlantıyla gelmemişti köpek balığı. Bir mil derinliğindeki denize çöken karanlık kan bulutunun içinden gelmişti. O kadar hızlı, o kadar dikkatsizcesine gelmişti ki, mavi suların yüzüne, güneşe çıktı. Denize daldı sonra, kokuyu alıp tekneyle balığın gittiği yöne doğru ilerlemeye başladı.

Bazen kokuyu kaybediyordu. Yine yakalıyordu sonra,

ya da yakalar gibi oluyordu, o yöne doğru hızla yüzüyordu. Denizlerin en hızlı yüzen balıklarından biriydi bu, çok büyük bir Mako, her yeri güzeldi, dişlerinden başka. Sırtı kılıçbalığının sırtı gibi maviydi, karnı gümüş rengiydi, derisi düzgündü, güzeldi. Kılıçbalığına benziyordu, ağzı değişikti sadece, ağzını sımsıkı kapamış, suyu yüzgeciyle bıçak gibi keserek hızla yüzüyordu. Ağzının sımsıkı kapalı dudakları arkasında sekiz sıra dişi vardı, dişlerin hepsi içe doğru kıvrılmıştı. Çoğu köpek balıklarından olan piramit biçimli dişlere benzemiyordu bunlar. Pençe gibi kıvrılan insan parmaklarına benziyorlardı. Yaşlı adamın parmakları kadar uzundular neredeyse, iki yanları da bıçak gibi keskindi. Denizdeki bütün balıkları yemek için yaratılmışlardı sanki, o kadar hızlı, o kadar güçlüydüler ki, başka düşmanları yoktu. Taze kan kokusunu alınca hızlandı, mavi yüzgeci suyu kesiyordu.

Yaşlı adam onun geldiğini görünce, dilediğini yapan korkusuz bir köpekbalığıyla karşılaştığını anladı. Zıpkını hazırlayıp ipini bağladı, bu arada köpekbalığının gelişini gözlüyordu. Balığı bağlamak için kestiğinden, ip kısalmıştı.

Yaşlı adamın kafası pırıl pırıldı şimdi, tertemizdi; direnecekti ama pek umudu yoktu. Sürüp gidemeyecek kadar güzeldi bu, diye düşündü. Köpekbalığının yaklaşmasını seyrederken bir göz attı büyük balığa. Belki de rüyaydı, diye düşündü. Gelmesine engel olamam, ama belki yakalayabilirim onu. **Dentuso**, diye düşündü. Allah kahretsin.

Köpekbalığı hızla yaklaştı teknenin kıçına, balığın

yanına varınca, yaşlı adam ağzının açıldığını gördü onun, köpekbalığının garip gözleri açıldı, dişleri kuyruğun üstündeki ete gömüldü. Başı sudan çıkmıştı, gövdesi de çıkıyordu, ihtiyar adam büyük balığın derisiyle etinin kopuşunu duydu, zıpkını köpekbalığının başına, gözlerinin arasındaki çizgiyle burnundan geçen çizginin kesiştiği noktaya fırlattı. Böyle çizgiler yoktu aslında. Kocaman, sivri, mavi bir kafa vardı, kocaman gözler, açılıp kapanan, yutan çeneler vardı. Ama beyin o noktadaydı işte, yaşlı adam o noktayı vurdu. Zıpkını bütün gücüyle, kana bulanmış elleriyle fırlattı. Umutsuzlukla, ama dirençle, büyük bir kinle fırlattı.

Köpekbalığı sarsıldı, yaşlı adam gözlerinin canlı olmadığını gördü onun, sonra sicime iki kere dolanarak bir daha sarsıldı. Yaşlı adam köpekbalığının öldüğünü anladı, ama köpekbalığı kabullenmiyordu ölümü. Sırtüstü suya uzandı sonra, kuyruğunu çırpıyor, ağzını bir açıp bir kapıyordu, bir motor gibi uzaklaştı denizde. Kuyruğunun çırptığı yerde bembeyazdı sular, gövdesinin dörtte üçü denizin üstündeydi, ip gerildi, titredi, sonra koptu. Köpekbalığı hiç kıpırdamadan suyun üstünde kaldı bir süre, yaşlı adam onu seyrediyordu. Sonra ağır ağır battı.

Yüksek sesle, "Yirmi kilo kadar götürdü," dedi yaşlı adam. Zıpkınımı da götürdü, bütün sicimi de, diye düşündü, benim balık yine kanıyor, başkaları da gelecek.

Bir parçası koptuğundan beri balığa bakmak istemiyordu. Ona saldırılınca kendisine saldırılmış gibi olmuştu.

Ama balığıma saldıran köpekbalığını öldürdüm, diye

düşündü. Gördüğüm **dentuso**'ların en büyüğü. Tanrı bilir ya, çok büyüklerini gördüm bugüne kadar.

Sürüp gidemeyecek kadar güzeldi bu, diye düşündü. Keşke bir rüya olsaydı şimdi, onu hiç yakalamasaydım, yatağımda, gazetelerin üstünde bir başıma olsaydım.

"Ama insanoğlu yenilmek için yaratılmamıştır," dedi. "İnsanoğlu yok edilebilir ama yenilemez." Yine de balığı öldürdüğüme üzüldüm, diye düşündü. İşler sarpa saracak şimdi, zıpkınım bile yok. **Dentuso** yeteneklidir, güçlüdür, akıllıdır, acıma nedir bilmez. Ama ben daha akıllıydım ondan. Belki de değildim, diye düşündü. Belki kullandığım silahlar daha iyiydi, o kadar.

Yüksek sesle, "Düşünme ihtiyar," dedi. "Yoluna devam et, geldikleri zaman düşünürsün."

Ama düşünmeliyim, diye düşündü. Tek varlığım o şimdi. Bir o, bir de beyzbol. Büyük DiMaggio görse, tam beyninden vuruşumu beğenir miydi acaba? Ama önemli olan bir şey değildi bu, diye düşündü. Kim olsa yapardı. Ama ellerim de kemik mahmuzları kadar güçlük çektirmedi mi bana? Bilemem ki. Topuğum sapasağlam, yalnız bir keresinde, yüzerken bir vatozun üstüne basmıştım, dizlerime kadar uyuşmuştu bacağım, dayanılmaz bir acıydı.

"Neşeli şeyler düşün ihtiyar," dedi. "Her dakika eve yaklaşmaktasın. Daha hızlı gidiyorsun şimdi, yükün yirmi kilo hafifledi."

Akıntının içlerine varınca neler olabileceğini çok iyi biliyordu. Ama şimdilik yapılacak bir şey yoktu.

Yüksek sesle, "Var," dedi. "Küreklerden birinin sapına bıçağımı bağlayabilirim."

Yeke koltuğunun altında, yelkeni ayağıyla kullanarak, düşündüğünü yaptı.

"Tamam," dedi. "İhtiyarım yine. Ama silahsız değilim."

Meltem tazelenmişti, hızla gidiyorlardı. Balığın baş taraflarına bakıyordu sadece, yine umutlanmaya başlamıştı.

Umutsuzluğa kapılmak saçma bir şey, diye düşündü. Üstelik günah. Günahın sırası mı şimdi, diye düşündü. Günahsız da bir sürü dert var. Hem benim pek aklım ermez böyle şeylere.

Pek aklım ermez, galiba inanmıyorum da. Balığı öldürmek günahtı belki. Yaşamak için bile yapsam bunu, başkalarını beslemek için bile yapsam, günahtı. Öyleyse her şey günah. Günahı düşünme. Bunu düşünmenin sırası geçti, zaten bunu düşünmek için para alan bir sürü insan var. Bırak onlar düşünsünler günahı. Balıklar nasıl balık olarak yaratılmışlarsa sen de balıkçı olarak yaratılmışsın. San Pedro da balıkçıydı, büyük DiMaggio'nun babası da.

Ama kendisini ilgilendiren şeyler üstünde düşünmeye bayılırdı, okuyacak bir şey yoktu, radyosu da yoktu, bu yüzden boyuna düşünüyordu, günah konusunu bırakmıyordu. Sadece yaşamak için, etini satmak için öldürmedin balığı, diye düşündü. Gururun için, balıkçı olduğun için öldürdün. Canlıyken seviyordun onu, öldükten sonra da sevdin. Eğer seviyorsan, günah değildir öldürmek. Yoksa daha

mı günah?

Yüksek sesle, "Çok düşünüyorsun ihtiyar," dedi.

Ama **dentuso**'yu öldürmek hoşuna gitti, diye düşündü. O da senin gibi balıkla doyuruyor karnını. Bazı köpekbalıkları gibi artıklarla geçinen hayvanlardan değildir, aç gözlü de değildir. Güzeldir, soyludur, korku nedir bilmez.

Yüksek sesle, "Kendimi korumak için öldürdüm onu," dedi yaşlı adam. "Hem de nasıl öldürdüm ya."

Üstelik, diye düşündü, her şey her şeyi öldürüyor. Balıkçılık yaşatıyor beni, ama öldürüyor da. Çocuk yaşatıyor beni, diye düşündü. Kendimi kandırmasam iyi olacak.

Yandan eğilip köpekbalığının kestiği yerden bir parça balık eti kopardı. Ağzına atıp çiğnedi, eti güzeldi balığın, lezzetliydi. Diriydi, suluydu, et gibi, ama kırmızı değildi. Lif lif de çözülmüyordu, pazarda çok iyi para ederdi. Ama kokusunun suya yayılmasını önlemenin yolu yoktu, ihtiyar adam çok kötü anların yaklaşmakta olduğunu biliyordu.

Meltem durmadan esiyordu. Kuzey doğuya dönmüştü biraz, demek kesilmeyecekti. Yaşlı adam ilerilere baktı, ama ne bir yelken, ne bir tekne, ne de bir gemi dumanı gördü. Sandalın önünden sıçrayarak iki yana düşen uçan balıklar vardı sadece, bir de sarı Gulf yosunları. Bir tek kuş bile göremedi.

Kıçta dinlenerek, arasıra balıktan bir parça et koparıp çiğneyerek, dinlenmeye, güç kazanmaya çalışarak iki saat kadar gitmişti ki, iki köpekbalığından ilkini gördü.

"**Ay**," dedi yüksek sesle. Bu kelimenin çevirisi yoktur, elinden girip de tahtaya saplanan bir çivi nasıl acı verir insana, işte o acıyla çıkardığı sese benzer bir kelimedir bu.

"**Galanos**," dedi yüksek sesle. İlk yüzgecin arkasında ikinci yüzgecin de belirdiğini görmüştü şimdi, kahverengi, üçgen yüzgeçlerden, kuyrukların iki yana sallanışından anlaşıldığına göre, kürek-burunlu köpekbalıklarıydı bunlar. Kokuyu almışlardı, heyecanlıydılar, büyük açlıklarının aptallığıyla, o heyecan içinde kokuyu bir kaybediyor bir buluyorlardı. Ama durmadan yaklaşıyorlardı.

Yaşlı adam yekeyle yelkeni bağladı. Sonra sapına bıçak bağlanmış küreği aldı. Hafifçe, kaldırabildiği kadar kaldırdı küreği, elleri acıya dayanamıyordu çünkü. Ellerinin tutukluğunu gidermek için parmaklarını hafifçe açıp kapadı. Acıyı şimdiden duysunlar diye sımsıkı yumdu sonra, köpekbalıklarının gelişini gözlemeye koyuldu. Geniş, yassı, kürek biçimli kafalarını, beyaz uçlu geniş yüzgeçlerini görebiliyordu artık. İğrenç balıklardı bunlar, ama saldırmaktan, öldürmekten de kaçınmazlardı, karınları aç olduğu zaman küreklere, sandalların dümenlerine bile saldırırlardı. Su yüzünde uyuyan kaplumbağalara saldırıp kollarını, bacaklarını koparanlar bunlardı işte, karınları aç olmaya görsün, sudaki insanlara bile saldırırlardı, üstlerine balık kanı bulaşmamış, balıksı balıksı kokmayan insanlara bile.

"**Ay**," dedi yaşlı adam. "**Galanos**. Gelin bakalım, **galanos**."

Geldiler. Mako gibi gelmediler ama. Biri dönüp sandalın altına girdi, gözden kayboldu, yaşlı adam teknenin

sarsıldığını, köpekbalığının balığa saldırdığını duydu. Öteki, incecik sarı gözleriyle yaşlı adama bakıyordu, yarım çembere benzeyen ağzıyla o da saldırıya geçti sonra, daha önce koparıldığı yere yapıştı balığın. Kahverengi kafasından sırtına uzanan çizgi, beyninin omurilikle nerede birleştiğini açıkça gösteriyordu, yaşlı adam küreğin sapına bağlı bıçağı tam o noktaya sapladı, çekti, köpekbalığının kedi gözlerine benzeyen sarı gözlerine sapladı sonra. Köpekbalığı, avını bırakıp battı, kopardığı parçayı yutuyordu ölürken.

Öteki köpekbalığı avını parçalarken hâlâ sallanıyordu tekne, yaşlı adam yelkenin ipini gevşetti, tekne yana açılsın da köpekbalığı ortaya çıksın diye. Köpekbalığını görünce eğilip sapladı bıçağı. Etine saplamıştı, derisi kalındı köpekbalığının, bıçak zor saplandı. Sadece elleri değil, sırtı da acımıştı. Ama köpekbalığı, başı yukarıda, hızla çıktı yukarıya, burnunu sudan çıkarıp balığa yapıştırdığı sırada, yaşlı adam yassı kafasının tam ortasına sapladı bıçağı. Çekip aynı noktaya sapladı yine. Köpekbalığı, dişlerini avına geçirmişti, bırakmıyordu onu, ihtiyar adam bıçağı sol gözüne sapladı bu defa. Köpekbalığı avını hâlâ bırakmıyordu.

"Olmadı mı?" dedi yaşlı adam, omurilikle beynin arasına sapladı bıçağı. Kolayca saplamıştı, kıkırdağın yarılışını duydu. Küreği çekti, bıçağı köpekbalığının ağzına soktu, açmak için. Bıçağı büktü, köpekbalığı avını bırakırken, "Hadi git, **galano**," dedi. "Bir mil derinlere kay. Git de arkadaşını gör, kimbilir, belki de anandır."

Yaşlı adam bıçağı silip yerine bıraktı küreği. Yelkenin ipini buldu sonra, yelken şişti, tekne yolunda ilerlemeye başladı.

Yüksek sesle, "Dörtte birini götürdüler, enetli yerini," dedi. "Keşke bir rüya olsaydı bu, keşke hiç yakalamasaydım onu. Üzüldüm, balık. Her şey ters gidiyor." Durdu, balığa bakmak istemiyordu şimdi. Akıp gitmişti kanları, rengi aynaların sırrına benziyordu, hâlâ seçiliyordu çizgileri.

"Bu kadar açılmamalıydın, balık," dedi. "İkimiz için de iyi olmadı bu. Üzüldüm, balık."

Şimdi, dedi kendi kendine. Bıçağın ipine bak, bak bakalım kesilmiş mi? Ellerini de yokla, yine gelecekler çünkü.

Küreğin sapındaki bıçağın ipini yokladıktan sonra, "Bir de biley taşım olsaydı keşke," dedi yaşlı adam. "Bir de biley taşı almalıydım yanıma." Bir sürü şey almalıydım, diye düşündü. Ama almadın, ihtiyar. Almadığın şeyleri düşünmenin sırası değil şimdi. Elindekilerle ne yapabilirsin, sen ona bak.

Yüksek sesle, "Habire öğüt veriyorsun," dedi. "Bıktım artık,"

Yekeyi koltuğunun altına alıp ellerini suda yıkadı, tekne ilerliyordu.

"Şu sonuncu ne kadar götürdü, Tanrı bilir," dedi. "Ama tekne çok daha hafif şimdi." Balığın altından ne kadar koparıldığını düşünmek bile istemiyordu. Köpekbalığının sandalı sarsarak her saldırışının koparılan bir parça et de-

mek olduğunu biliyordu; biliyordu, balık, köpekbalıkları için iz bırakıyordu şimdi arkasında, denizin ortasında keçi yolu genişliğinde bir iz.

Adama bütün kış yetecek büyüklükte bir balıktı, diye düşündü. Düşünme bunu. Dinlen, hiç olmazsa kalanını savunmak için ellerini iyileştirmeye bak. Sudaki bu kokunun yanında ellerimdeki kan kokusu nedir ki. Üstelik o kadar da kanamıyorlar. Önemli bir kesik yok. Kanarsa sol elim tutulmaz belki.

Ne düşünebilirim şimdi? diye düşündü. Hiçbir şey. Hiçbir şey düşünmemeliyim, ötekileri beklemeliyim sadece. Keşke bir rüya olsaydı bu, diye düşündü. Ama kimbilir? Belki sonu iyiye varır.

Daha sonra gelen köpekbalığı, tek bir kürek-burundu. Domuz gibi yaklaştı tekneye, ağzı, içine insan kafası sığacak kadar büyük olan bir domuz gibi, yaşlı adam balığa saldırmasını bekledi onun, sonra küreğin sapındaki bıçağı beynine sapladı. Debelenerek geriye sıçradı köpekbalığı, bıçak kırıldı.

Yaşlı adam yekeye geçti. Koca köpekbalığının suda ağır ağır batışına bakmadı bile, önce kocamandı, sonra küçüldü, küçüldü, minicik oldu. Bunu seyretmekten hoşlanırdı yaşlı adam. Ama şimdi bakmadı bile.

"Kanca var," dedi. "Ama işe yaramaz. İki küreğim var, yeke var, bir de küçük sopa var."

Artık yendiler beni, diye düşündü. Köpekbalıklarını sopayla öldüremeyecek kadar ihtiyarım. Ama kürekler var,

küçük sopayla yeke var, sonuna kadar direneceğim.

Islatmak için ellerini suya soktu yine. İkindinin geç saatleriydi, denizle gökyüzünden başka bir şey görünmüyordu. Rüzgar daha da arttırmıştı hızını, yakında karayı göreceğini sanıyordu.

"Yoruldun ihtiyar," dedi. "İçin yoruldu."

Güneş batmadan biraz öncesine kadar başka köpekbalığı saldırmadı.

Yaşlı adam, balığın suda açtığı geniş izden iki yüzgecin yaklaştığını gördü. Kokuyu aramıyorlardı bile. Dosdoğru tekneye yönelmişlerdi, yan yana yüzüyorlardı.

Yekeyi sıkıştırdı, yelkenin ipini bağladı, sopayı almak için kıçaltına uzandı. Bir kürek sapıydı bu, kırılmış bir küreğin sapı, sonradan kesilmişti, yetmiş beş santim kadardı uzunluğu. Kısa olduğu için tek eliyle kullanabilirdi ancak, sağ eline alıp sımsıkı tuttu, bileğini oynatmaya başladı, köpekbalıklarının gelişini gözlüyordu bir yandan. İkisi de **galanos**'tu.

Bırakayım birincisi saldırsın, ya burnunun ucuna ya da kafasının tam ortasına vururum, diye düşündü.

İki köpekbalığı birlikte yaklaştılar, yakındakinin ağzını açıp dişlerini balığın gümüş rengi etine batırdığını görünce, sopasını kaldırdı, köpekbalığının geniş kafasına hızla vurdu. Vururken, lastiğe benzer o sertliği duydu. Kemiğin katılığını da duymuştu ama; burnunun ucuna doğru bir kere daha indirdi sopayı, köpekbalığı avını bırakarak ağır ağır battı.

Öteki köpekbalığı bir yaklaşıyor bir uzaklaşıyordu bu arada, ağzını açarak saldırdı. Ağzını kapayınca kenarlarından beyaz etlerin sarktığını gördü yaşlı adam. Sopayı indirdi, kafasına vurabildi sadece, köpekbalığı ona bakarak eti kopardı. Yaşlı adam bir kere daha indirdi sopayı, ama köpekbalığı kopardığı parçayı yutmak için uzaklaşıyordu o sırada, sopa lastiğe benzer kalın derisini buldu.

"Hadi gel, **galano**," dedi yaşlı adam. "Yine gel."

Köpekbalığı hızla geldi, ağzını kaparken yaşlı adam bir kere daha indirdi sopayı. Bütün gücüyle indirdi, kaldırabildiği kadar yüksekten indirdi. Beynin altındaki kemiği bulduğunu anladı, aynı yere bir kere daha vurdu, köpekbalığı ağır ağır bir parça daha kopardı avından, sonra balığı bırakarak suya kaydı.

Yaşlı adam yeniden gelmesini bekledi onun, ama ikisi de gelmedi. Sonra içlerinden birinin suda çember çizerek yüzdüğünü gördü. Ötekinin yüzgeci görünmüyordu.

Onları öldüremezdim zaten, diye düşündü. Eskiden olsa öldürürdüm. Ama ikisinin de canını adamakıllı yaktım, pek iyi durumda değillerdir herhalde. İki elimle kullanabileceğim bir sopa olsaydı yanımda, birinciyi mutlaka öldürürdüm. Şimdi bile, diye düşündü.

Balığa bakmak istemiyordu. Yarısının elden gittiğini biliyordu. Köpekbalıklarıyla savaşırken güneş batmıştı.

"Hava kararacak yakında," dedi. "Havana'nın ışıklarını görürüm. Eğer doğuya sürüklendiysem yeni plajlardan birinin ışıklarını görürüm."

Çok uzaklarda değilim herhalde, diye düşündü. İnşallah kimse merak etmemiştir. Eğer etse çocuk eder sadece. Ama güvenir bana. Yaşlı balıkçıların çoğu meraklanır. Başkaları da, diye düşündü. İyi bir köyde yaşıyorum.

Paramparça olduğu için, balıkla konuşamıyordu artık. Sonra aklına bir şey geldi.

"Yarım balık," dedi. "Bütündün eskiden. Bu kadar açıldığıma üzgünüm. İkimizi de yaktım. Ama bir sürü köpekbalığı öldürdük, seninle ben, ikimiz, bir sürü de köpekbalığı yaraladık. Sen şimdiye kadar kaç tane öldürdün, ihtiyar balık? Tependeki o kılıç süs değil ya."

Balığı düşünmekten hoşlanıyordu, denizde rahatça yüzebilseydi karşısına çıkan köpekbalıklarına neler yapardı kimbilir. Kılıcını kesip onunla dövüşsem, diye düşündü. Ama baltası yoktu, bıçağı da yoktu.

Baltam ya da bıçağım olsaydı, kesip küreğin sapına bağlardım, ne silah olurdu ya. İkimiz birden karşı koyardık. Geceleyin gelirlerse ne yapacaksın bakalım? Ne yapabilirsin ki?

"Dövüşürüm," dedi. "Ölünceye kadar dövüşürüm."

Ama karanlıkta, ışıksız karanlıkta, rüzgarın, şişen yelkenin altında ölüydü belki. İki elini kavuşturup avuçlarını yokladı. Ölmemişlerdi, parmaklarını açıp kayadıkça hayatın acısını duyabiliyordu. Sırtını kıça dayadı, ölmediğini anladı. Omuzları öyle gösteriyordu.

Yemin etmiştim, balığı yakalarsam dua okuyacaktım, diye düşündü. Ama okuyamayacak kadar yorgunum şimdi.

İyisi mi, çuvalı alıp omuzlarıma örteyim.

Kıçta uzanmış dümeni tutuyor, gökte ışıkların belirmesini kolluyordu. Yarısını kurtardım, diye düşündü. Belki bu yarıyı kaptırmam artık, talihim döner. Dönmesi gerek. Yok, dedi. O kadar açılmakla sen kendin döndürdün talihini.

Yüksek sesle, "Saçmalama," dedi. "Uyuma, yoluna bak sen. Belki talihin döner."

"Talih satılan bir yer varsa gidip almak isterdim biraz," dedi.

Neyle alırdım ki? diye sordu kendi kendine. Kaybolmuş bir zıpkınla mı, kırık bir bıçakla mı, işe yaramayan iki elle mi?

"Alabilirdin," dedi. "Denizde geçirdiğin seksen dört günle almaya kalkışmadın mı? Az kalsın alıyordun da."

Saçma sapan şeyler düşünmemeliyim, diye düşündü. Talih çok değişik biçimlerde çıkar insanın karşısına, kim tanıyabilir onu? Ama ne biçimde çıkarsa çıksın, almak isterdim biraz, karşılığında da ne isteseler verirdim. Işıkların parıltısını bir görebilseydim, diye düşündü. Ben de çok şey istiyorum. Ama şimdilik istediğim sadece bu. Yekeyi rahatça kullanabilmek için iyice yerleşmeye çalıştı kıça; ağrıları, ölmediğini gösteriyordu.

Geceleyin saat on sularında, ışıkların gökyüzüne yansıyan parıltısını gördü. Ay doğmadan önce beliren hafif aydınlığı andırıyorlardı önce. Sonra, gittikçe yükselen rüzgarın kabarttığı okyanusun ötesinde iyice seçilmeye başla-

dılar. Işıklara doğru çevirdi dümeni. Akıntının kenarına varmak üzereydi artık, onu düşündü.

Bitti artık, diye düşündü. Herhalde yine saldırırlar. Ama silahsız bir insan karanlıkta nasıl karşı koyar onlara?

Her yanı tutulmuştu, ağrılar içindeydi, yaraları, gövdesinin zedelenmiş yerleri gecenin soğuğuyla sızlıyordu. İnşallah yine dövüşmek zorunda kalmam, diye düşündü. Ne olur, dövüşmek zorunda kalmasam yine.

Ama geceyarısından önce dövüşmek zorunda kaldı yine, bu defa, dövüşmenin faydasız olduğunu biliyordu. Sürüyle saldırdılar, yüzgeçlerinin suda çizdiği çizgileri görebiliyordu sadece. Bir de balığa saldırırken görülen fosforlu parıltılarını. Sopayla kafalarına vurdu, ağızlarının işleyişini, sandalın sallanışını duyuyordu, teknenin altına girmişlerdi yine. Seslerin geldiği yere umutsuzca indiriyordu sopayı; sopayı bir şey kaptı o sırada, gitmişti.

Yekeyi çıkardı dümenden, onunla vurmaya başladı, iki eliyle tutuyor, durmadan vuruyor, vuruyordu. Ama başaltına kadar gelmişlerdi şimdi, teker teker, sonra hep birden saldırıyorlar, balığın etlerini koparıyorlardı, uzaklaşıyorlardı sonra, onlar dönünceye kadar denizde pırıl pırıl parlıyordu etler.

Sonunda tek başına bir köpekbalığı geldi başaltına, yaşlı adam her şeyin bittiğini anladı. Yekeyi köpekbalığının kafasına indirdi, köpekbalığı avının ağır başına yapışmıştı, bir türlü koparamıyordu. Bir daha, bir daha, bir daha indirdi. Yekenin kırılışını duydu, elindeki parçayı köpekbalığına

sapladı. İyice saplandı yeke, kırılınca sivrilmişti ucu, saplandığını anlayınca çekip bir daha sapladı. Köpekbalığı avını bırakıp yuvarlanarak uzaklaştı. Sürünün son balığıydı bu, başka gelen olmadı. Et kalmamıştı çünkü.

İhtiyar adam zor soluk alıyordu şimdi, ağzında garip bir tat vardı. Bakır tadına benzeyen, şekere benzeyen bir tat; bir an korktu. Ama o kadar önemli değildi.

Okyanusa tükürerek, "Alın bakalım, **galanos**," dedi, "bunu yiyin. Bir insan öldürdüğünüzü sanırsınız."

Sonunda yenik düştüğünü biliyordu artık, çaresiz bir yenilgiye uğradığını; kıça gitti, elindeki yeke parçasıyla dümeni kullanabileceğini gördü. Çuvalı omuzlarına örtüp tekneyi gideceği yöne çevirdi. Hızla gidiyordu şimdi, ne bir düşünce vardı kafasında, ne de içinde bir duygu. Her şeyi geri bırakmıştı artık, limana varmak için yekeyi kullanabildiği kadar ustaca kullanmaya bakıyordu. Geceleyin iskelede köpekbalıkları yanaştı, sofrada kalmış son kırıntılara yanaşanlar gibi. Yaşlı adam aldırmadı bile onlara, yol almaktan başka bir şeye aldırdığı yoktu. Yanında ağırlık olmadığı için, teknenin hafifçe kayarak hızlı hızlı gidişine dikkat etti sadece.

İyi teknedir, diye düşündü. Sağlamdır, bir yerine bir şey olmadı, bir tek yekesi kırıldı. O da yerine konur.

Akıntıya girdiğinin farkındaydı şimdi, kıyı boyunca uzanan köylerin ışıklarını görebiliyordu. Nerede olduğunu anladı, kıyıya varmak işten bile değildi.

Rüzgar dostumuzdur zaten, diye düşündü. Sonra

ekledi: zaman zaman. Dostlarımızı, düşmanlarımızı barındıran büyük deniz de. Yatak da, diye düşündü. Dostumdur yatak. Sadece yatak, diye düşündü. Büyük bir şey olacak yatak. Yenilince kolay, diye düşündü. Bu kadar kolay olduğunu bilmiyordum bunun. Kim yendi seni? diye düşündü.

Yüksek sesle, "Hiç kimse," dedi. "Çok açıldım."

Limana girdiğinde Terrace'ın ışıkları sönmüştü, biliyordu yaşlı adam, herkes yatağındaydı şimdi. Meltem durmadan yükselmişti, hızla esiyordu. Ama sessizdi liman, kayalıkların altındaki çakılların oraya yöneldi. Yardıma gelecek kimse yoktu, yanaştırabildiği kadar yanaştırdı. Sonra çıkıp bir kayaya bağladı.

Direği indirdi, yelkeni sarıp bağladı. Direği omuzuna vurup tırmanmaya başladı. Ne kadar yorgun olduğunu o zaman anladı işte. Bir an durup arkasına baktı, sokak lambasının ışığı altında, teknenin kıçında dimdik yükselen büyük kuyruğu gördü. Omurgasının çıplak, beyaz çizgisini, karanlık bir yığına benzeyen kafayı, uzanmış burnu gördü arada çıplaklık vardı sadece.

Tırmanmaya başladı yeniden, tepeye varınca yere yığıldı, sırtında direkle olduğu yerde kaldı bir süre. Kalkmaya çalıştı. Ama çok zordu kalkmak, sırtında direkle bir süre oturup yola baktı. Bir kedi geçti uzaklardan, yaşlı adam kediye baktı. Sonra yola baktı sadece.

Sonunda direği yere bırakıp ayağa kalktı. Direği kaldırdı, omuzuna vurdu, yola koyuldu. Kulübesine varıncaya kadar beş kere oturmak zorunda kaldı.

Kulübeye girince direği duvara dayadı. Bir su şişesi buldu karanlıkta, biraz su içti. Sonra yatağa uzandı. Battaniyeyi omuzlarına, sonra sırtına, bacaklarına örttü, kollarını uzatıp avuçlarını havaya doğru açarak gazetelerin üstünde yüzükoyun uyudu.

Çocuk sabahleyin kapıdan baktığında uyuyordu. O kadar sert esiyordu ki rüzgar, balığa çıkılmayacaktı o gün, çocuk geç vakte kadar uyumuş, sonra da, her sabah yaptığı gibi, yaşlı adamın kulübesine gelmişti. Yaşlı adamın soluk aldığını gördü çocuk, sonra yaşlı adamın ellerini gördü, ağlamaya başladı. Biraz kahve getirmek için sessizce dışarı çıktı, yol boyunca ağladı.

Teknenin çevresine bir sürü balıkçı toplanmıştı, tekneye bağlı iskelete bakıyorlardı, içlerinden biri, pantalonunun paçalarını kıvırıp suya girmiş, elinde iple iskeletin boyunu ölçüyordu.

Çocuk aşağı inmedi. Daha önce inmişti, balıkçılardan biri onun yerine tekneyi kolluyordu.

"Nasıl?" diye bağırdı balıkçılardan biri.

"Uyuyor," diye seslendi çocuk. Ağladığı görülür diye aldırmıyordu. "Kimse rahatsız etmesin onu."

İskeletin boyunu ölçen balıkçı, "Burnundan kuyruğuna kadar tam beş buçuk metreymiş," diye seslendi.

"İnanırım," dedi çocuk.

Terrace'a girip bir tas kahve istedi.

"Sıcak olsun, sütü, şekeri bol olsun."

"Başka?"

"O kadar. Uyanınca sorarım ne yiyeceğini."

"Ne balıkmış," dedi patron. "Hiç böyle balık gelmedi buraya. Dün senin getirdiğin iki balık da iyiydi."

"Allah kahretsin benim balıkları," dedi çocuk, yine ağlamaya başladı.

"İçecek bir şey ister misin?" diye sordu patron.

"İstemem," dedi çocuk. "Söyle de Santiago'yu rahatsız etmesinler. Birazdan dönerim."

"Üzüldüğümü söyle."

"Sağol," dedi çocuk.

Sıcak kahveyi yaşlı adamın kulübesine götürdü çocuk, uyanıncaya kadar da başında bekledi. Bir defasında yaşlı adam uyanıyormuş gibi geldi ona. Ama derin bir uykuya daldı yeniden, çocuk kahveyi ısıtmak istedi, biraz çalı çırpı bulmak için yolun karşısına geçti.

Sonunda yaşlı adam uyandı.

"Kalkma," dedi çocuk. "İç şunu." Kahvenin birazını bir bardağa boşalttı.

Yaşlı adam alıp içti kahveyi.

"Yendiler beni, Manolin," dedi, "Yendiler."

"**Balık** yenemedi ki seni."

"Doğru. Sonradan yendiler."

"Tekneyle takımlara Pedrico bakıyor. Başını ne

yapacaksın?"

"Pedrico doğrasın, yem olarak kullanılır."

"Kılıcı?"

"Sende kalsın istersen."

"İsterim," dedi çocuk. "Yapılacak öteki işleri düşünelim şimdi."

"Aradılar mı beni?"

"Tabii. Hem motorla, hem uçakla."

"Okyanus çok büyük, tekne desen küçük, zor görülür," dedi yaşlı adam. Biriyle konuşmanın kendi kendine konuşmaktan, denizle konuşmaktan çok daha güzel olduğunu farketti. "Özledim seni," dedi. "Balık tutabildin mi?"

"İlk gün bir tane. İkinci gün de bir tane, üçüncü gün iki tane."

"Çok güzel."

"Artık birlikte çıkarız balığa."

"Olmaz. Talihim yok benim. Talihim döndü artık."

"Allah belasını versin talihin," dedi çocuk. "Ben talihimi birlikte getiririm."

"Ailen ne der?"

"Bana ne. Dün iki tane yakaladım. Ama artık birlikte çıkacağız balığa, öğreneceğim çok şey var."

"Güzel bir mızrağımız olmalı, hep sandalda bulundurmalıyız onu. Bıçağını eski bir Ford'un yaylarından ya-

parsın. Guanabacoa'da biletiriz. Keskin olmalı, çok tavlanırsa kırılır. Benim bıçak kırıldı."

"Bir başka bıçak bulurum, yayı da biletirim. Kaç gün eser bu sert **brisa**?"

"Belki üç gün. Belki de daha çok."

"Her şeyi yoluna koyarım," dedi çocuk. "Sen ellerini iyileştirmeye bak, ihtiyar."

"Bilirim onlara nasıl bakılacağını. Geceleyin garip bir şey tükürdüm, göğsümde bir şey kırıldı sanki."

"Onu da iyileştir," dedi çocuk. "Yat, ihtiyar, temiz bir gömlek getireyim sana. Yiyecek bir şeyler de getireyim."

"Ben yokken gelen gazetelerden bulursan onları da getir," dedi yaşlı adam.

"Çabuk iyileşmelisin, çünkü öğreneceğim çok şey var senden, bana her şeyi öğretebilirsin. Çok acı çektin mi?"

"Çok," dedi, yaşlı adam.

"Yemekle gazeteleri getireyim," dedi çocuk. "İyi dinlen, ihtiyar. Eczaneden de ellerin için bir şeyler alırım."

"Pedrico'ya söylemeyi unutma, balığın başı onundur."

"Yok. Unutmam."

Çocuk kapıdan çıkıp mercan kayalarından yapılma eski yoldan inerken ağlamaya başladı yine.

O gün öğleden sonra bir turist topluluğu geldi Terrace'a, boş bira kutularının, ölü barracuda'ların arasında su-

ya bakan bir kadın, kocaman kuyruklu uzun, beyaz bir iskelet gördü, gündoğusundan esen rüzgar limanın ağzında denizi kabartırken iskelet dalgalarda sallanıyordu.

"Nedir bu?" diye sordu garsonlardan birine, artık atılacak bir çöpten başka bir şey olmayan, dalgalarla sürüklenip gitmeyi bekleyen uzun iskeletini gösterdi büyük balığın.

"Tiburon," dedi garson. "Köpekbalığı." Olup bitenleri anlatmak istiyordu aslında.

"Köpekbalıklarının bu kadar biçimli, bu kadar güzel kuyrukları olduğunu bilmezdim."

"Ben de," dedi erkek arkadaşı.

Yaşlı adam, yolun tepesinde, kulübesinde, hâlâ uyuyordu. Yüzükoyun uyuyordu hâlâ, çocuk yanında oturmuş, ona bakıyordu. Rüyasında aslanları görüyordu yaşlı adam.

SON

ERNEST
HEMINGWAY

YAŞLI ADAM VE DENİZ

Ocak 2002'de ölen Kübalı denizci Gregorio Fuentes'in yaşantısından etkilenerek yazılan "Yaşlı Adam ve Deniz", Hemingway'in en güzel eseridir.

1952'de yazılan ve Hemingway'in başyapıtı olarak kabul edilen roman, yaşlı bir denizcinin balık tutarken denizle yaptığı mücadeleyi anlatıyor.

Yazar bu romanıyla, 1954'de Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanmıştır.

ISBN 975-8631-47-0

9 789758 631476

YAŞLI ADAM VE DENİZ

ERNEST HEMINGWAY